



Prestation, träning eller upplevelse?

Högstadiееlevers uppfattningar om friluftsliv i
skolan

Sara Pavasson Hatta & Petra Wärja

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN
Självständigt arbete avancerad nivå 69:2019
Ämneslärarprogrammet 2015–2020
Handledare: Bengt Larsson
Examinator: Magnus Kilger

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund i tidigare forskning som har gjorts inom fältet är syftet med denna studie att undersöka vad ett mindre urval elever i grundskolans senare del, inom ramen för skolans idrottsundervisning, uppfattar att friluftsliv går ut på kopplat till Engströms *praktiker och logiker*.

- Vad anser eleverna att de ska lära sig under lektionerna i friluftsliv?
- Vilka syften lyfter eleverna med friluftsliv som innehåll i idrott och hälsa?
- Vilken/vilka logiker och praktiker präglas undervisningen i friluftsliv av enligt eleverna?

Metod

För att få svar på uppsatsens syfte och frågeställningar utgår studien från en kvalitativ ansats med intervjuer med hög grad av standardisering som metod. Studien omfattade sex respondenter som alla gick på högstadiet. Dessa deltagare valdes ut genom ett bekvämlighetsurval. Innan de faktiska intervjuerna skedde genomfördes två pilotintervjuer. Som teoretiskt ramverk har Engströms logiker och praktiker använts för att kunna förstå innebörden av olika aktiviteter inom kroppsövningskulturen kopplat till friluftsliv.

Resultat

Studien visar på att de praktiker och logiker som till största del präglar undervisningen i friluftsliv, enligt eleverna i studien, är tränings- och prestationspraktiken med tonvikt på träningspraktiken, med logikerna färdighets- och fysisk träning. Eleverna anser att det de ska lära sig under lektionerna i friluftsliv främst består av fysisk träning och färdighetsträning. De tror även att friluftsliv finns med som ett moment för att de ska få lära sig olika färdigheter som hör ihop med friluftsliv.

Slutsats

Slutsatsen från resultatet är att beroende på vilken praktik/praktiker och logik/logiker som eleverna själv drivs av så ser eleverna också på friluftslivet på olika sätt. Exempelvis så ansåg de elever som själva drevs av prestation och tävling att det fanns ett större inslag av detta inom friluftslivet och därmed att det präglades av detta.



Performance, training or experience?

Pupils perceptions of outdoor education in
secondary school

Sara Pavasson Hatta & Petra Wärja

THE SWEDISH SCHOOL OF SPORT
AND HEALTH SCIENCES
Master Degree Project 69:2019
Teacher Education Program: 2015–2020
Supervisor: Bengt Larsson
Examiner: Magnus Kilger

Abstract

Aim

The purpose of this study is to investigate what a smaller sample of pupils in the later part of compulsory school, within the framework of the school's PE, perceives what outdoor education involves linked to Engström's practices and logics.

- What do the pupils think they should learn during the lessons in outdoor education?
- What purposes with outdoor education as a content in PE does the pupils raise?
- Which logics and practices are characterized by the teaching of outdoor education according to the pupils?

Method

To get answers for the purpose and questions of the essay, the study is based on a qualitative approach with interviews with a high degree of standardization as a method. A total of six respondents, who are in the later part of compulsory school, were included in the study. These participants were selected through a convenience selection. Prior to the actual interviews, two pilot interviews were conducted. Engström's practitioners and logics were used as a theoretical framework.

Results

The study shows that the practices and logics that mostly characterize the teaching of outdoor education, according to the pupils in the study, are the training and performance practice. However, the pupils mainly thought that the teaching was characterized by the training practice and that the logics of proficiency and physical training were most visible. The pupils believe that what they should learn during the lessons in outdoor education consists mainly of physical training and proficiency training. They also believe that outdoor education exists as a step for them to learn different skills associated with outdoor education.

Conclusions

The conclusion is that depending on which practice and logic the pupils are themselves driven by, they also look at outdoor education in different ways. For example, the pupils who were themselves driven by competition felt that there was a greater element of this in outdoor education and thus that the outdoor education in school was characterized by this.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Bakgrund	2
2.1 Aspekter av friluftslivet	3
2.1.1 Skolinspektionens granskning av ämnet idrott och hälsa	3
2.1.2 Vad friluftsliv är och vilka aktiviteter som förknippas mest med det	3
2.1.3 Friluftslivshistoria.....	4
2.1.4 Problematik kring definition av begreppet friluftsliv	6
2.1.5 Förändring av friluftslivet – ”sportifiering” av friluftslivet och ”aktiviteters friställning från landskapet”	7
2.1.6 Friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa genom historien.....	8
2.1.7 Friluftsliv enligt styrdokumentet i dagens skola (Lgr11).....	8
2.2 Forskningsläge.....	9
2.2.1 Friluftsliv i skolan.....	9
2.2.2 Friluftsliv i lärarutbildningarna	12
2.2.3 Elevers syn på ämnet idrott och hälsa & momentet friluftsliv	13
2.2.4 Syn på idrott och friluftsliv ur ett prestationsperspektiv	15
2.3 Teoretiskt ramverk.....	16
2.3.1 Engströms praktiker och logiker.....	16
2.3.2 Hur Engströms praktiker och logiker har använts i studien som teoretiskt ramverk	19
3 Syfte och frågeställningar	20
4 Metod	20
4.1 Ansats och val av metod	20
4.2 Urval	21
4.3 Genomförande	21
4.4 Databearbetning.....	22
4.5 Reliabilitet och validitet.....	22
4.6 Etiska aspekter.....	23
5 Resultat	24
5.1 Elevernas syn på vad de ska lära sig inom friluftslivsundervisningen	24
5.2 Friluftsliv som innehåll i idrott och hälsa enligt eleverna	27

5.3 Praktiker och logiker som präglar undervisningen i friluftsliv enligt eleverna	30
5.4 Sammanfattning av resultat.....	34
6 Diskussion.....	35
6.1 Resultatdiskussion	35
6.2 Slutsats	39
6.3 Metoddiskussion.....	39
7 Vidare forskning.....	40
Käll- och litteraturförteckning	42

Bilaga 1 Käll- och litteratursökning

Bilaga 2 Intervjuguide

Bilaga 3 Missivbrev

1 Inledning

Friluftsliv är "vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling" (Fredman et al. 2013, s. 12). Detta citat belyser regeringens definition av friluftsliv. Citatet anger att friluftsliv ska fokusera på individens upplevelse av omgivande natur och att detta ska leda till eget välbefinnande samt att friluftsliv ska kunna vara ett medel för rekreation.

Fenomenet och själva begreppet friluftsliv är unikt för Skandinavien och har sedan 100–150 år tillbaka i tiden varit ett viktigt karaktärsdrag för oss nordbor gällande förhållandet mellan människa och natur i det industriella samhället (Gelter 2000, s. 79). Friluftsliv uppfattas även av många som en central del i vår nationella identitet och kulturtradition, oavsett om man själv håller på med det eller ej (Fredman et al. 2014, s. 14). Enligt Naturvårdsverket grundar sig friluftsliv på att det sker ett möte mellan naturen och människan där en upplevelse uppstår, men denna upplevelse skiljer sig från person till person eftersom den är subjektiv. Då friluftsliv även är mångfasetterat så betyder det att olika människor associerar friluftsliv på olika sätt (Naturvårdsverket 2019-04-30).

I grundskolan finns friluftsliv med som ett av tre kunskapsområden i ämnet idrott och hälsa där det som ska bedömas och betygsättas i momentet friluftsliv, inom kursplanen för idrott och hälsa, är tydligt utskrivet i ämnets syftesbeskrivning. Eleverna ska bland annat ha kunskap i att vistas i naturen under olika årstider och förstå betydelsen av ett aktivt friluftsliv (Skolverket 2011, s. 51). Det har även gjorts viss forskning om just friluftsliv i skolan. En av de forskare som har inriktat sig på friluftslivet i skolan är Erik Backman och har vid flera tillfällen tagit upp olika problem som finns i undervisningen av friluftsliv. Backman (2004) har diskuterat undervisningstiden i idrott- och hälsa-ämnet och vilka aktiviteter som dominerar ämnet. Han beskriver hur den största delen av den totala undervisningstiden domineras av bollspel och att den tiden är tre gånger mer än vad den för friluftsliv är. Det framkommer även att friluftslivsundervisningen präglas av inslag av tävling i form av exempelvis orientering och att innehållet i friluftsliv ofta ersätts av mer idrottsliga aktiviteter (Backman 2004, s. 183). Backman tar även upp att en orsak till att friluftslivsundervisningens innehåll ofta består av bland annat orientering beror på den starka tävlings- och prestationskod som finns inom ämnet (Backman 2011, s. 284). Detta är även något som Mikael (2019) vittnar om då han menar att friluftslivsundervisningen är för aktivitetsbaserad,

vilket medför en risk för att själva utförandet av aktiviteten blir det enda syftet med friluftslivsundervisningen (Mikaels 2019, s. 85).

Trots bristen på icke aktivitetsbaserad friluftslivsundervisning i skolan, som ovanstående artiklar visar på, har forskning även visat att momentet friluftsliv i skolan erbjuder en koppling mellan uppgifter, lösningar och konsekvenser som känns meningsfulla och förståeliga för eleverna. Det främjar även sammanhållning, samarbete och andra aspekter av social kompetens (Abelsen & Leirhaug 2017, s. 25). Friluftsliv påstås också kunna inkludera alla elever i ämnet idrott och hälsa, då det är elevcentrerat och medför demokratiska värden utan krav på tävling och prestation (Backman 2011, s. 269). Även Lundvall (2012) skriver om friluftslivets betydelse. Hon menar att friluftsliv i skolan kan ge ett framtida intresse för natur och miljöfrågor men även att det har stor betydelse för en ökad folkhälsa (Lundvall 2012, s. 14).

Det som syns i forskningen är en bild av ett friluftsliv i skolan (Backman 2011, s. 271; Skolinspektionen 2018, s. 25) som inte helt stämmer överens med den definition som både den svenska regeringen och Naturvårdsverket har tagit fram, där upplevelsen och rekreationen är i fokus (Ds 1999:78, s. 9; Fredman et al. 2013, s. 12). Mot bakgrund av detta har ett intresse väckts för att granska hur eleverna ser på friluftsliv i undervisningen och hur denna syn överensstämmer med synen på friluftsliv som bland annat Naturvårdsverket försöker förmedla. I denna studie har avsikten varit att studera vad elever, inom ramen för skolans idrottsundervisning, uppfattar att friluftsliv går ut på kopplat till Engströms praktiker och logiker. Engströms praktiker och logiker tar sin utgångspunkt i Bourdieus resonemang om praktikens logiker och begreppen som Bourdieu använts sig av för att därmed kunna förstå innebörden av olika aktiviteter inom *kroppsovningskulturen* som kopplas till motion och idrott hos olika individer (Engström 2014, s. 41), i detta fall kopplat till friluftsliv.

2 Bakgrund

Bakgrundskapitlet börjar med att presentera olika aspekter som finns av friluftsliv. Därefter presenteras existerande forskning inom problemområdet och slutligen det teoretiska ramverket som används i studien.

2.1 Aspekter av friluftslivet

Nedan i detta avsnitt presenteras olika aspekter av friluftslivet. Avsnittet behandlar bland annat friluftslivet i skolan, begreppsproblematik av friluftslivet, friluftslivets historia och förändringar av friluftslivet.

2.1.1 Skolinspektionens granskning av ämnet idrott och hälsa

År 2018 genomförde Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa som bestod av en bredare kartläggning av 100 skolor och en närmare granskning av 22 stycken. Kvalitetsgranskningen visade att det kunskapsområde som dominerade undervisningen i idrott och hälsa är *rörelseförmåga* med stort inslag av lekar tävlingar och idrotter. En betydligt mindre del av undervisningen bestod av kunskapsområdena *friluftsliv och utevistelse* samt *hälsa och livsstil* (Skolinspektionen 2018, s. 18). I granskningen uppgav även lärare att de hade svårt att genomföra undervisningen i friluftsliv i kända och okända miljöer (Ibid., s. 25). Det är något som också Mikael (2018, s. 10) tar upp där han anger att lärare har upplevt svårigheter med vad syftet med friluftslivsundervisningen är samt vad den ska bestå av. I granskningen av Skolinspektionen kom man fram till att undervisningen i friluftsliv är det område inom idrott och hälsa som skiljer sig mest i hur det bedrivs från skola till skola, där lärarna uppger att faktorer såsom tid, pengar och schema spelar in. En konsekvens av det är att orientering blir det som representerar hela friluftslivsundervisningen på många skolor vilket i sin tur betyder att friluftslivsundervisningen blir mer idrottsinriktad med krav på prestation och fysisk förmåga (Skolinspektionen 2018, s. 25).

2.1.2 Vad friluftsliv är och vilka aktiviteter som förknippas mest med det

Sedan lång tid tillbaka har friluftsliv varit ett viktigt karaktärsdrag för förhållandet mellan människa och natur i det industriella samhället. Friluftslivet har därmed uppfattats av många som en central del som finns i vår nationella identitet och kulturtradition, där det har varit en viktig del i livskvaliteten och för hälsan, som ett pedagogiskt verktyg i skolan och som en betydelsefull sysselsättning för många olika åldersgrupper både i oorganiserad och organiserad form. Friluftslivet har även stor betydelse för naturturismen (Fredman et al. 2014, s. 14). Allemansrätten spelar en stor roll när det kommer till friluftsliv och är en grundförutsättning för det då den gör att naturen blir tillgänglig för fler personer (Naturvårdsverket 2019-04-30).

“Friluftsliv i Förändring”, som är ett forskningsprogram, har listat en mängd olika aktiviteter som bedrivs utomhus och där ett urval av det svenska folket blev tillfrågade i vilken utsträckning som man ansåg att dessa listade aktiviteter var friluftsliv. De aktiviteter som kom högst, där personerna ansåg att aktiviteterna helt och hållet var friluftsliv, var fjällvandring (88 procent) samt vandring i skog och mark (87 procent). Efter dessa två aktiviteter kom kajakpaddling och fågelskådning, som ansågs som helt och hållet friluftsliv enligt respondenterna. Att gå i en park belägen i en stad var den aktivitet som minst andel personer ansåg var friluftsliv helt och hållet (8 procent), dock ansåg ändå 77 procent av respondenterna att promenad i ett parkområde kunde innebära friluftsliv i någon form. Två av de fyra aktiviteter som minst andel av respondenterna associerade med friluftsliv var motorburna aktiviteter som exempelvis att åka båt (Stenseke & Emmelin 2014, s. 14). Denna studie av forskningsprogrammet visar därmed att den övergripande synen av friluftslivet enligt urvalet av svenska folket liknar den definition av friluftslivet som regeringen och Naturvårdsverket (Ds 1999:78, s. 9; Fredman et al. 2013, s. 12) har kommit fram till som skrivits om i inledningen av denna uppsats där fokus ligger på upplevelse och rekreation. Rapporten visar även att synen på vilka aktiviteter som karaktäriserar friluftsliv varierar mellan olika personer.

Vad begreppet friluftsliv innebär är obeständigt och har olika innebörd beroende på sammanhang och grupp, då nya begrepp som motion, naturturism, äventyr, naturvård med mera tillkommer samt nya aktiviteter och utrustning som förändrar uppfattningen av friluftsliv och hur det ser ut. Till detta kan tilläggas mer övergripande samhällsförändringar som har betydelse för friluftslivets roll och dess framtid, exempelvis urbanisering, ekonomisk utveckling, ökad betydelse av tjänstenärings samt förändrade attityder till naturen. Dessa förändringar innebär att frågan vad friluftsliv är kan delas upp i tre olika dimensioner av friluftslivsbegreppet: friluftsliv som studieobjekt och samhällsfenomen, friluftsliv som idédebatt och område inom politiken, samt friluftsliv som pedagogiskt och personligt förhållningssätt (Stenseke & Emmelin 2014, s. 15).

2.1.3 Friluftslivshistoria

Friluftslivet går att dela in i olika historiska faser med start under den senare delen av 1800-talet fram till idag. Den första fasen kom igång under den senare delen av 1800-talet och kallas, enligt Sandell & Sörlin (2008, s. 9), för ”Friluftslivets insteg”, vilket var en genombrottsfas och brytningstid för friluftslivet. Under denna tid hade allmänhetens förståelse och relation till naturen börjat förändras och detta skedde inte bara i Sverige. Bland

annat så mättes och namngavs Mount Everest år 1856, efter ett stort kartläggningsprojekt av den Indiska halvön. Två år efter detta lyckades man fotografera jorden från en ballong och därmed startade en ny era mellan det gamla och det nya sättet att upptäcka landskap på. I Sverige var det en mindre grupp av människor från överklassen som började intressera sig för friluftsliv och alpinism då det fanns ett intresse för att upptäcka landskapen i närheten och inte bara i fjärran länder. Men det fanns även vissa faktorer som tillsammans gav friluftslivet dess förutsättningar. Exempel på det var intresset för en nationell enhet, ett naturskyddsintresse och även ett intresse för geografiska upptäckter då bland annat *Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi* etablerades. Nu började även ett fritidsbruk i form av alpinism, turism och friluftsliv. Det går att se genom tillkomsten av flera olika organisationer som *Svenska Turistföreningen*, *Föreningen för skidlöpnings främjande i Sverige* (nuvarande *Friluftsförbundet*), *Scoutförbundet* och *4H-rörelsen*. Friluftslivet blev alltså en kontrast till det industrisamhälle som allt mer växte fram (Sandell & Sörlin 2008, s. 10 ff.).

Efter genombrottsfasen kom ”Friluftsliv i folkhemmet” igång på 1930-talet, vilket betydde att vardagsfriluftsliv även fanns för arbetarklassen och inte bara för överklassen. Detta till följd av att det under den här tiden blev en uppdelning mellan arbete och fritid för arbetarklassen och det var även nu som två veckors semester under sommaren infördes. Campingkulturen och cykelturismen var exempel på aktiviteter som kom igång under denna tidsperiod då friluftsliv och naturturism alltmer kom att angå den breda allmänheten. Under denna tid etablerades också allemansrätten som begrepp. Syftet med allemansrätten var att tätortens befolkning skulle kunna komma ut i naturen men även att motsättningarna mellan markägare och allmänheten skulle bli så liten som möjligt (Sandell & Sörlin 2008, s. 64 ff.).

Fas tre, ”Friluftsliv i välfärdssamhället”, var mellan 1950 till 1970-talet, och präglades av bättre ekonomi och levnadsstandard. Så många människor hade aldrig tidigare fått så mycket på kort tid. ”Ur- och skur-dagis” och ”Skogsmulleskolan” började bli populära och människor började även bli mer miljömedvetna. Friluftslivet under denna fas kännetecknades även av att det materialiserades. Sportstugor byggdes upp och uttryck som att ”åka till landet” började användas (Sandell & Sörlin 2008, s. 119 ff.). Välfärdssamhällets friluftsliv bidrog till att en slags upplevelsefas skapades från början av 1990-talet. Upplevelsefasen var främst för den unga, välutbildade och trendmedvetna medelklassen som var köpstark och intresserade av äventyrsfriluftsliv. En konsekvens av detta var ett exkluderande friluftsliv (Ibid., s. 174 ff.).

2.1.4 Problematik kring definition av begreppet friluftsliv

Det finns ingen konsensus i hur forskare och andra kunniga inom området definierar begreppet friluftsliv och vad som bör ingå i det. Men det som framgår är att definitionen har sett annorlunda ut genom historien beroende på vilka som uttalat sig i frågan. Ett ämne som har tagit särskilt mycket plats är förhållandet mellan friluftsliv och idrotten. År 1969 gjordes en statlig utredning där man önskade att friluftsliv och idrott skulle ligga under samma definition och organisation. Anledningen var både prestigemässig och ekonomisk när man ville få friluftsrörelsen och alla utövare i den in i idrottsrörelsen. Definitionen blev då “fysisk aktivitet som människor utför för att få motion och rekreation eller uppnå tävlingsresultat” (Backman 2004, s. 175). Detta var något som friluftsrörelsen motsatte sig då de inte ville förknippas med tävlingsverksamhet och under samma tid valde därför friluftsförbundet att göra sin egen definition av friluftsliv. Definitionen blev “friluftsliv är att utnyttja naturen för rekreation och avkoppling” (Backman 2004, s. 176). Detta begrepp har på senare tid ändrats till “... vistas i naturen på ett sådant sätt att det ger naturupplevelse, rekreation och motion” (Backman 2004, s. 176), då man i efterhand insåg att “utnyttja naturen” kunde sända ut fel signaler. På senare tid har staten bestämt att man ska kunna skilja på de statliga bidragen som ska gå till friluftsrörelsen och de som ska gå till idrottsrörelsen. En speciellt tillsatt grupp inom Kulturdepartementet, den så kallade “Friluftsgruppen”, fick i uppdrag att utforma definitionen som idag ses som den officiella definitionen av friluftsliv: “Friluftsliv är vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling” (Backman 2004, s. 176). Även Lars-Magnus Engström har definierat friluftsliv och menar i likhet med andra att friluftsliv är en verksamhet som sker i naturlig miljö och att utövarna sätter värde på att få vistas utomhus och att de uppskattar värden som är förenade med djur- och naturliv. Friluftsliv har också ett egenvärde, man utövar det för sin egen skull och prestationsförmågan eller resultaten är inte det väsentliga. Det finns också en uppdelning mellan friluftaktiviteter och friluftsliv som i skolan kan ses som synonymer men där både Johan Öhman, lärare och forskare vid Örebro universitet, och Stephan Svenning, lärare vid Örebro universitet har liknande definitioner där friluftsliv kan gå efter “Friluftsgruppens” definition medan friluftaktiviteter har idrottsliga inslag och aktiviteter (Backman 2004, s. 176 f.).

2.1.5 Förändring av friluftslivet – ”sportifiering” av friluftslivet och ”aktiviteters friställning från landskapet”

I alla tider har friluftslivet genomgått förändringar i förhållande till det övriga samhället. Dessa förändringar har skett genom ett dynamiskt samspel med samhällsfenomen som äventyrsresor, naturturism, sport och idrott. Olika traditionella friluftslivsaktiviteter, så som exempelvis klättring och paddling i naturpräglade landskap, görs om till att fokusera på tävling och blir multisporter, och sportaktiviteter som exempelvis snowboard- och skidåkning karaktäriseras av tävlingskritiska och upplevelseorienterade förhållningssätt. Man talar om att det har skett en *sportifiering* av friluftslivet, alltså att friluftslivsaktiviteterna karaktäriseras av tävlingskritiska förhållningssätt. Sportifieringen i kombination med var och på vilket sätt friluftslivsaktiviteterna genomförs har lett till att det skett en förändring i dagens friluftsliv och hur friluftslivet kommer att se ut i framtiden (Sandell & Boman 2014, s. 220). Många olika inverkanse faktorer som sker i ett samspel mellan utomstående krafter har lett till att sportifieringen av friluftslivet har uppstått genom ett växande intresse för gränsöverskridande idrotter. Detta växande intresse har skett i det konsumtionsamhälle som vi lever i. Konsumtionskulturens påverkan på friluftslivet visar sig genom konstruktion av variation och uppmuntran till att dela upp friluftslivet i olika aktiviteter med olika utrustning och målgrupper. Detta bidrar till en utvidgning av sportifieringen av friluftslivsaktiviteterna genom att de anpassas till nya aktörer (Arnegård 2011, s. 91).

Sportifieringen av friluftslivet har lett till att aktiviteterna har *friställts från landskapet*, vilket innebär att de rumsliga och miljömässiga förutsättningarna för olika friluftslivsaktiviteter som har en platsberoende landskapsanknytning förändras. Denna förändring går att exempelvis se från att vi tidigare endast har åkt längdskidor ute i naturen på naturliga skidspår till att det har skapats skidtunnlar för att kunna åka skidor inomhus. Andra mer vanliga och tydliga exempel på detta är skapandet av klätterväggar och äventyrsbad (Sandell & Boman 2014, s. 220 f.).

Friluftslivsaktiviteternas friställning från landskapet tillsammans med sportifieringen av friluftslivet har lett till att ett antal centrala frågor har uppkommit för hur friluftslivet ser ut nu och hur det kommer att se ut i framtiden. Dessa centrala frågor rör generella områden så som globalisering, kommersialisering, individualisering, medialisering och teknifiering. De centrala frågorna har lett till att själva begreppet friluftsliv har förknippats och likställts med begrepp som sport, idrott, äventyr och naturturism (Sandell & Boman 2014, s. 222). Denna

sportifiering av friluftslivet och de begrepp som förknippas med friluftsliv förstärks även av Riksidrottsförbundets (1996) officiella definition av idrott i idrottsrörelsen “fysisk aktivitet som vi utför för att kunna ha roligt, må bra och prestera mera” (Sandell & Boman 2014, s. 222 f.). Dock är det i regel relativt små grupper som sysslar med ett utpräglat äventyrligt och sportifierat friluftsliv (Ibid., s. 225).

2.1.6 Friluftsliv i skolämnet idrott och hälsa genom historien

Inom ämnet idrott och hälsa har friluftslivet förändrats genom historien. I tidigare kurs- och timplaner var friluftslivet och dess innehåll mer tydligt utskrivet i hur ofta det skulle bedrivas. Om man tittar på timplanen år 1955, under den dåvarande enhetsskolan, så angavs det att ”friluftsdagar och lekstunder” skulle infrias minst en och en halv timme, alternativt tio eller tolv heldagar varje läsår. Ett av undervisningens övergripande mål var att leda till stimulering av friluftsliv även efter att eleverna avslutat skolan (Backman 2004, s. 178).

1962 och 1969 års läroplaner för grundskolan skiljde sig inte så mycket från varandra gällande skolans friluftslivsverksamhet. De avsatta friluftslivsdagarna, vilket uttrycktes i båda läroplanerna, var av stor vikt då friluftslivsverksamheten skulle ske under dessa dagar där aktiviteter som inte kunde utövas inomhus skulle bedrivas. Gällande lämpliga aktiviteter att genomföra på friluftslivsundervisningen skiljde det sig lite mellan Lgr62 och Lgr69, då man i 1962 års läroplan ansåg att undervisningen skulle bedrivas utomhus i skog och mark med aktiviteter som orientering, terrängvandring, simning samt skid- och skridskoåkning. 1969 års läroplan föreslog, förutom aktiviteterna nämnda ovan i Lgr62, även att friluftslivsundervisningen skulle bestå av bollspel och friidrott (Backman 2004, s. 178). I samband med införandet av Lpo 94 togs regleringen för friluftslivsdagar bort, vilket innebar att det var upp till varje enskild skola att frigöra resurser för detta. Som beskrivits ovan var det alltså fram till föregående läroplan fastställt att ett visst antal friluftslivsdagar skulle genomföras och att det var idrottslärarnas uppgift att organisera dessa. Bortregleringen av friluftslivsdagar i läroplanen har därmed medfört att friluftslivsdagar inte bedrivs i samma utsträckning som tidigare samt att det inte har varit någon tydlig styrning i vem som ansvarar för dem på skolan (Ibid., s. 179).

2.1.7 Friluftsliv enligt styrdokumentet i dagens skola (Lgr11)

I *Läroplanen för grundskolan*, Lgr11, uttrycks *friluftsliv och utevistelse* på olika sätt. I kursplanen för idrott och hälsa är friluftslivet tydligt utskrivet i själva syftesbeskrivningen för

ämnet: ”genom undervisningen ska eleverna utveckla förmågan att vistas i utemiljöer och naturen under olika årstider och få förståelse för värdet av ett aktivt friluftsliv” (Skolverket 2011, s. 51). Vidare är *friluftsliv och utevistelse*, som beskrivits tidigare, ett av tre delområden i kursplanen som bedöms och betygssätts. I det centrala innehållet, årskurs 7–9, beskrivs att *friluftsliv och utevistelse* ska behandla: ”att orientera i okända miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel för positionering”, ”hur olika friluftslivsaktiviteter kan planeras, organiseras och genomföras”, ”rättigheter och skyldigheter i naturen enligt allemansrätten”, ”kulturella traditioner i samband med friluftsliv och utevistelse” samt ”badvett och säkerhet vid vatten vintertid. Hantering av nödsituationer i och vid vatten med alternativa hjälpredskap, enligt principen för förlängda armen” (Skolverket 2011, s. 54). Vid betyg och bedömning är det sedan ett kunskapskrav, av fyra stycken, i slutet av årskurs 9 som behandlar *friluftsliv och utevistelse* uttryckligen (för betyg E): ”Eleven planerar och genomför friluftslivsaktiviteter med viss anpassning till olika förhållanden, miljöer och regler. Dessutom kan eleven med viss säkerhet orientera sig i okända miljöer och använder då kartor och andra hjälpmedel” (Skolverket 2011, s. 56).

2.2 Forskningsläge

I detta avsnitt presenteras existerande forskning inom problemområdet. Avsnittet är uppdelat efter tematiserade rubriker, som tar upp olika aspekter, där flera forskningsartiklar med mera ingår under rubrikerna. Forskningsläget består främst av forskningsartiklar från tidskrifter och kapitel ur antologier och böcker men läget beskrivs även med hjälp av en licentiatuppsats.

2.2.1 Friluftsliv i skolan

Friluftslivet i skolan har beskrivits av både Backman (2004, 2011) och Mikael (2019). Backmans (2004) beskriver hur friluftslivet har förändrats samt att en förändring av friluftsliv i grundskolan har skett genom tiderna med olika läroplaner. Utrymmet för specifika friluftsdagar var större i tidigare läroplaner (Lgr 62 och 69). Detta har lett till att förekomsten av friluftsliv i skolan har minskat trots friluftslivets relativt stora utrymme i läroplanen under senare tid, då det inte fanns någon speciell avsatt tid för friluftslivet. Även typen av aktiviteter som bedrivs på dessa dagar har förändrats, då det i senare läroplaners friluftsdagar har haft ett mer idrottsligt innehåll (Backman 2004, s. 181). I resultatet framkommer att den aktivitet som dominerar undervisningen och tiden av den totala undervisningstiden är bollspel. Jämfört med friluftsliv upptar bollspel tre gånger så mycket av den totala undervisningstiden. I kapitlet uppger elever att friluftslivsundervisningen till största delen präglas av mer idrottsliga inslag.

Friluftslivsaktiviteter som kan kopplas till så som *Friluftsgruppen* har definierat friluftsliv: “Friluftsliv är vistelse och fysisk aktivitet utomhus för att uppnå miljöombyte och naturupplevelse utan krav på prestation eller tävling” (Ibid., s. 174, 181) förekommer alltså inte i så stor utsträckning då undervisningen istället präglas av mer idrottsliga aktiviteter (Ibid., s. 181).

Vidare har Backman (2011) beskrivit att friluftsliv påstås kunna inkludera alla elever i ämnet idrott och hälsa, då det är elevcentrerat och medför demokratiska värden utan krav på tävling och prestation (Backman 2011, s. 269). Sveriges regering anammar även detta synsätt av friluftsliv, då de i deras definition menar att friluftsliv innebär fysisk aktivitet som genomförs utomhus så att vi ska få erfarenhet av vår naturliga omgivning och där vi ska utöva friluftsliv utan krav på tävling (Ibid., s. 270 f.). Friluftsliv är en del av den svenska kursplanen för idrott och hälsa där en del frågetecken och kritik har uppkommit. Friluftslivets tekniska aspekter har kritiserats som grund av idén att friluftslivet erbjuder ”inre” kunskaper som främjar ett holistiskt lärande och involverar personlig, social samt intellektuell utveckling. Denna kritik har även uppkommit då friluftslivsundervisningen, speciellt i England, till stor del består av orientering (Ibid., s. 271). I resultatet framkommer att, trots att friluftsliv definieras som att det inte innebär inslag av tävling, friluftslivsundervisningen präglas av detta i form av exempelvis orientering. Innehållet ersätts ofta av mer “idrottsliga” aktiviteter som kan bero på det starka inflytandet av prestation inom idrott som existerar, vilket inom ämnet idrott och hälsa i Sverige även klassas som diskursen idrott och fysisk aktivitet. Flera forskare tror därmed på att friluftslivsundervisningen kan bidra till mer rättvisa bland eleverna och mindre betoning på tävling och konkurrens inom idrott och hälsa. När friluftslivet ersätts av mer ”idrottsliga” aktiviteter är det tveksamt om man når hela elevgruppen och speciellt de elever som inte redan är aktiva i den frivilliga idrottsrörelsen. På grund av den dominerande koden inom idrott och hälsa som därmed påverkar ämnets utförande har det lett till att de delar som undervisas inom ramen för ämnesområdet friluftsliv inte är helt i linje med så som den svenska regeringen definierar friluftsliv (Ibid., s. 284).

Mikaels (2019) menar att friluftsliv i skolan är en signifikant del i kursplanen för idrott och hälsa och därmed även en viktig del av den professionella utvecklingen hos lärare i idrott och hälsa. I artikeln argumenterar Mikaels att den dominanta pedagogiken inom det skolbaserade friluftslivet i sig är konservativt underbyggd av en aktivitetsbaserad instrumentell rationalitet. Denna konservatism bygger på att det finns en uppfattning av friluftslivet som inte är

uppdaterad med vad som sker globalt sett, exempelvis klimatförändringar och miljöförstöring. En potentiell risk med att det skolbaserade friluftslivet fokuserar främst på olika utomhusaktiviteter, så som exempelvis orientering, är att friluftslivet endast består av dessa aktiviteter och syftet med undervisningen blir endast att lära ut hur aktiviteterna ska genomföras (Mikaels 2019, s. 85). Friluftslivet har varit en del av undervisningen i Sverige i över 100 år men det var först i 1928 års läroplan som friluftsliv tillkom som ett begrepp. Innan detta benämndes det som ”utomhusaktiviteter”. På denna tid var intentionen att det skulle ges möjligheter för eleverna att lära sig om sin hemmiljö samt att lära sig om den naturliga och kulturella historien av den lokala miljön de vistades i. Med 1980-års läroplan gick friluftsliv från att vara ett gemensamt intresse för hela skolan till att enbart bli en del av ämnet idrott och hälsa med konsekvensen att utbildningsmålet för friluftsliv blev mer fokuserat på färdigheter (Ibid., s. 86). I den nuvarande läroplanen från 2011 består *friluftsliv och utevistelse*, som ett lärandeområde inom idrott och hälsa för grundskolan, av fem olika delar. Dessa områden inkluderar orientering i obekanta miljöer med hjälp av kartor och andra hjälpmedel för att kunna positionera sig; hur olika utomhusaktiviteter kan planeras, organiseras och utföras; skyldigheter och rättigheter i naturen enligt allemansrätten; samt bad och säkerhet runt vatten på vintern. Potentiella problem som kan uppkomma kopplat till friluftslivets områden i kursplanen är att de tenderar att begränsa lärarnas förståelse för skolbaserat friluftsliv. Vidare tenderar dessa innehållsämnen att skapa en dekontextualiserad och instrumentell praxis. Som tillägg till det centrala innehållet i idrott och hälsa ska även de övergripande perspektiven; det historiska, miljö-, det internationella och det etiska perspektivet, genomsyras i läroplanens alla ämnen, inklusive idrott och hälsa där friluftsliv ingår. Dock har implementeringen av dessa perspektiv visat sig varit begränsad inom idrott och hälsa. Med andra ord finns det alltså ett missförhållande mellan de avsikter, visioner och syfte som presenteras i läroplanens uppdrag och det som presenteras inom friluftslivet i kursplanen för idrott och hälsa gällande syfte och vad undervisningen ska innehålla (Ibid., 87).

Mikaels (2019) skriver vidare att i den senaste kvalitetsgranskningen av idrott och hälsa åk 7–9 så identifierades *friluftsliv och utevistelse* som det lärandeområdet inom idrott och hälsa med störst behov av utveckling. I kvalitetsgranskningen framkom många bra exempel på undervisning i friluftsliv men även ett oroväckande antal skolor med väldigt begränsad eller ingen undervisning i friluftsliv överhuvudtaget (7 av 22 skolor), vilket skulle kunna bero på lärarnas syn på vad det skolbaserade friluftslivet ska bestå av (Ibid., 87).

2.2.2 Friluftsliv i lärarutbildningarna

Både Backman (2008) och Lundvall (2012) har skrivit om och diskuterat ämnet friluftsliv i lärarutbildningen. Backman (2008) utgår från Bourdieu och ett sociokulturellt perspektiv när han analyserar värden uttryckta i begreppet friluftsliv genom att intervjua 17 lärarutbildare i idrott och hälsa som undervisar i friluftsliv vid åtta olika högskolor i Sverige. I undersökningen tar han upp vilka specifika värden i friluftsliv som utövas inom lärarprogrammet i idrott och hälsa, men även förhållandet mellan friluftsliv och idrott inom lärarprogrammet i idrott och hälsa utifrån lärarutbildarna i idrott och hälsas perspektiv. I undersökningen diskuteras bland annat vanligt kontra exklusivt friluftsliv, där det vanliga friluftslivet specificeras som lättillgängligt, kräver inga speciella egenskaper och är lättare att implementera i skolan. Detta till skillnad från det exklusiva friluftslivet som är för några få privilegierade i ett otillgängligt landskap där det krävs speciella egenskaper av deltagarna.

Det är även det exklusiva friluftslivet som anses värdefullt inom lärarprogrammet i idrott och hälsa enligt Backman. Lärarutbildarna i idrott och hälsa betonar vanligt friluftsliv som den typ som studenterna kan utföra i sitt arbete som lärare i idrott och hälsa. Trots detta hävdas att det exklusiva friluftslivet är viktigt för att få studenterna att uppleva friluftsliv "på riktigt". Men om det exklusiva friluftslivet utgör studenternas referensram är frågan hur det omvandlas till vanligt friluftsliv i skolan och hur eleverna hanterar denna omvandling. I en studie av Annerstedt (1991), som redogörs för i Backmans (2008) text, framhävs tidigare elevers kritik av avsaknaden av skolanpassning och fokus på fysiska färdigheter i lärarprogrammet i idrott och hälsa vilket är något som fortfarande verkar vara relevant. Frågan är också i vilken utsträckning eleverna får utveckla en kritisk inställning till olika sätt att utöva friluftsliv på eller om det lärs ut som den "enda sanningen". I undersökningen uttrycktes lärarutbildarna i idrott och hälsas värdering av naturupplevelsen ofta genom att konkludera att konkurrens inte borde vara logiken i friluftsliv. De svarandes användning av sport som referens för att beskriva friluftslivets identitet indikerar att idrotten har en dominerande ställning i det svenska lärarprogrammet i idrott och hälsa enligt Backman. Även andra studier visar att tävling och träning verkar vara de dominerande logikerna i lärarprogrammet i idrott och hälsa även om logiken i friluftsliv (det vill säga upplevelse av naturen) är underordnad men har en unik position som erkänns ha ett högt värde bland lärarutbildare i idrott och hälsa som undervisar i friluftsliv. Utmaningen blir när lärarutbildares värderingar av naturupplevelsen i det friluftsliv som praktiseras i lärarprogrammet i idrott och hälsa motsvarar en logik som inte

direkt kan överföras till andra fält. Detta blir uppenbart när upplevelsen av naturen ska implementeras inom det akademiska området (Backman 2008).

Lundvall (2012) talar om idrott och hälsa som ett skolämne vars erkännandekultur karaktäriseras av prestation, tävling och rangordning. Det vill säga en praktik som existerar vid sidan av styrdokumentet. I kapitlets första del tar Lundvall (2012) upp att friluftsliv har stor betydelse för en ökad folkhälsa men även i att ge ett framtida intresse för natur och miljöfrågor. Hon fortsätter med att beskriva friluftsliv som ett kunskapsområde med otydligt erkännande där det är oklart vad som ska ingå om man inte tar med idrottsliga övningar som skridskor och skidåkning. I den nuvarande kursplanen både för grundskolan och gymnasiet finns friluftsliv med som ett av tre kunskapsområden där en ambition är att få elever att utveckla en relation till utevistelse. Utmaningen för lärare och lärarlaget blir här att fundera på skolans och friluftslivets roll inom ämnet, tillsammans med hur lärandet är bundet till specifika praktiker och traditioner. Även hur man didaktiskt ska arbeta med friluftsliv när det framstår onaturligt för många elever, bland annat beroende på sociokulturell bakgrund. Det finns stora förväntningar på vad friluftslivet i skolan ska bidra till men för det behövs strategier för hur undervisningen ska kunna utvecklas för att leda till ett vidgat och livslångt lärande i friluftsliv (Lundvall 2012, s. 13 f.).

2.2.3 Elevers syn på ämnet idrott och hälsa & momentet friluftsliv

Både Modell (2018) och Abelsen och Leirhaug (2017) har forskat på elevers syn på och upplevelser av ämnet idrott och hälsa. Modell riktat in sig på att förstå hur elever på gymnasienivå uppfattar ämnet idrott och hälsa (Modell 2018, s. 7) genom intervjuer med elever i fokusgrupper. Sammanlagt var de 38 elever på fyra olika gymnasieskolor som deltog (Ibid., s.29). Resultaten av Modells studie visar bland annat att inslag som hänsyn, förståelse, samarbete och fair play uppfattas som viktiga, det vill säga inslag som kan kopplas till fostran, medan andra normerande och reglerande villkor negligeras eller nämns inte alls, som exempelvis friluftsliv. En förklaring till det kan vara att föreningsidrott påverkar elevernas uppfattningar om ämnet idrott och hälsa. Modell menar även att idrott och hälsa uppfattas också som till största del av ett praktiskt ämne där de elever med idrottslig bakgrund och de "rätta idrotterna" får högre betyg. Men har eleverna inte dessa färdigheter så blir istället egenskaper och beteenden som kan kopplas till föreningsfostran viktiga. Eleverna tycker även att idrott och hälsa är ett orättvist ämne då de med rätt förutsättningar i form av "rätt" idrotter får högre betyg men samtidigt anser också eleverna att utveckling är något som ska

betygsätts vilket gör att de elever med idrottslig bakgrund som kanske inte utvecklas lika mycket blir orättvist behandlade. Resultaten från denna studie har stora likheter med andra studier som gjordes före reformen 2011. Studier som gjorts av ämnet efter den nya ämnesplanen och läroplanen är mer tvetydiga där vissa studier visar på att kopplingen till styrdokumentet blivit mer märkbar medan andra studier fortfarande visar på att kopplingen till styrdokumentet är låg och föreningsidrottens inverkan är fortsatt stor (Ibid., s.81 f.)

Abelsen och Leirhaug (2017) presenterar en kunskapsöversikt baserad på en systematisk genomgång av empiriska studier av friluftsliv i norska skolor och där elevernas erfarenheter och upplevelser är i fokus (Abelsen & Leirhaug 2017, s.18). Kriterierna för studierna som undersöktes var att de skulle vara gjorda i grundskolan eller gymnasiet, publicerats som rapport, masteruppsats, artikel eller rapport, vara gjorda mellan åren 1974 till 2014 och innehålla en redogörelse för metoden som använts. Studierna skulle även ha studentperspektiv eller lärar- och studentperspektiv (Ibid., s. 21). De analyserar bland annat en studie från 2011 där 229 gymnasieelever från tre olika skolor fick frågor om sin upplevelse av friluftsliv och där 30-40 procent uppger att de vet lite om ämnets kompetensmål. Det är även i friluftsliv, orientering och dans som de påstår sig ha lärt sig minst och nästan hälften rapporterar om en attityd som indikerar att det är onödigt att lära sig om friluftsliv. Andra studier från både 1996 och 2014 pekar på att lärare har stora utmaningar med få till ett friluftsliv i linje med läroplanens avsikter och förväntningar. Författarna av denna artikel påpekar dock att deras granskning och analys av de kvalitativa studierna bara representerar en liten glimt av vissa elever, ofta på en enda skola eller baserat på ett specifikt friluftslivsprogram. Det är enligt författarna förvånansvärt liten del av friluftslivet som handlar om att eleverna får hjälp att uppleva och uppskatta naturen och reflektera kring det. Det är möjligt att se en liten utveckling i just detta i studierna från 2000-talet, men det är svårt att säga om detta beror på en förskjutning i fokus eller om studenterna i dessa studier är äldre och har lättare för att dela sina reflektioner och erfarenheter. Det som går att se som positivt med friluftsliv från elevernas synvinkel är hur de värderar undervisningsformer i friluftslivet där de blir involverade och ansvariga. Friluftslivet erbjuder en koppling mellan uppgifter, lösningar och konsekvenser som känns meningsfulla och förståeliga för ungdomen. Speciellt längre resor där det teoretiska arbetet avbryts ger upphov till möjligheter att visa flera aspekter av personlighet och utmana fasta mönster av interaktion och beteende. Att det främjar sammanhållning, samarbete och andra aspekter av social kompetens är något som går att se i svaren på alla de 24 studierna som undersökts.

Att det i vissa studier uttrycks av eleverna att det är oklart vad de ska lära sig i friluftsliv förklarar författarna som att eleverna kan ha snäv förståelse av begreppet lärande. Studierna beskriver betydande inlärningsresultat relaterade till socialt lärande och kompetens, men det uppfattas inte av studenter som lärande. Om många av de unga redan har kompetens att utöva enkelt friluftsliv utan en aktiv närvarande lärare, ger det en ny förståelse att hälften av eleverna uppgav att det var onödigt att lära sig om friluftsliv. Gällande bedömning av vad eleverna ska lära sig i friluftsliv så är svaren blandade. Det finns en viss oklarhet om vad eleverna ska lära sig under friluftslivet och bedömningskriterierna uppfattas som otydliga vilket leder till osäkerhet i samband med betyg och bedömning. I en studie från 2012 uttrycker eleverna att friluftsliv är en paus från teoretiskt skolarbete och en annars hektisk och bedömnings-upptagen skoldag medan elever från en studie gjord 2009 uttryckte osäkerhet om de förväntade lärandemålen i friluftslivet, men för att få bra betyg är det ansträngning, samarbete och goda attityder som betonas i bedömningen (Abelsen & Lierhaug 2017, s. 23 f.).

2.2.4 Syn på idrott och friluftsliv ur ett prestationsperspektiv

Howe (2019) tar upp att två allmänt förekommande antagande, alla sporter är spel och att alla spel är tävlingar som är tänkta att bestämma vem som är skickligast och bäst på idrottsfärdigheterna. Om dessa föreställningar är korrekta skulle det innebära att alla sporter är tävlingar och att en rad andra idrottsaktiviteter, som friluftsliv, inte är idrott alls. I artikeln utforskas den norska traditionen av friluftsliv som en kontrapunkt för både konventionell idrott och naturaktiviteter. En svårighet med att definiera vad som är och vad som inte är en sport är att den som ska definiera ofta har en stark föreställning själv, vilket kan göra att det är svårt att vara objektiv. Howes syfte med artikeln är därmed att se om de aktiviteter som vi deltar i är sport och hur vi förstår sport, exempelvis om de som åker skidor eller paddlar på avlägsna platser fortfarande kommer att göra det oavsett om det de gör är "sport" eller inte (2019, s. 437).

Övertygelsen om att konkurrens är en central del av sport har en stark efterlevnad och har historiskt sett varit så. Till exempel har historikern John McClelland framfört ett flertal definierande drag av idrott där han bland annat beskriver att idrott bör vara tävlingsinriktat, frivilligt samt att det finns ekonomiska intressen av det. Denna inneboende tävlingsinriktning som finns inom modern sport bekräftas även i idrottslitteraturen. Det finns alltså en tydlig prestationskod i hur samhället ser på idrott i form av att vinna och förlora där den uttalade synen är att om inte syftet med sport är att vinna så handlar det inte om sport utan mer om lek

och träning (Howe 2019, s. 438). Mot bakgrund av detta kan man alltså konstatera att det anses rimligt att erkänna att åtminstone ett centralt mål för sport och spel är att ge ett sammanhang där deltagarna kan mäta sig på olika sätt mot de standarder som finns i spelen och sporterna samt andra deltagare (Ibid., s. 439).

Howe beskriver vidare att om alla sporter anses vara spel och om alla spel och sport är tävlingar, det vill säga att det går ut på att bestämma vem som är bäst vid en aktivitet, så verkar det även vara så att vissa typer av aktiviteter som vanligtvis anses vara sport inte är det, speciellt om de inte är "tävlingsinriktade" (2019, s. 441). Dessa typer av aktiviteter, som ofta är olika naturaktiviteter/friluftaktiviteter, brukar då istället beskrivas som rekreations- eller fritidsaktiviteter, det vill säga inte "riktig" idrott. Även om det är tydligt att många friluftaktiviteter/natursporter kan bedrivas genom tävling så är det även lika tydligt att de inte behöver vara det. Vi kan med andra ord alltså exempelvis åka skidor nedför ett berg, åka skridskor över en sjö och paddla genom en flod utan målet att visa vår överlägsna färdighet över en annan deltagare samt att vi också kan vara fokuserade på att förbättra våra egna färdigheter och anpassa oss till de miljömässiga förhållanden som finns runt omkring oss. Tävling hör kanske inte hemma på samma sätt inom friluftsliv då variationen i omgivningen och aktiviteterna i sig är en fråga om intresse och utmaning. Interaktionen i dessa aktiviteter sker även mer tillsammans med miljön och en själv och inte mot en annan individ, vilket bidrar till att det blir svårare att skapa tävling. Att utföra en aktivitet mot varandra behöver inte vara ett krav för en tävling då man fortfarande kan sträva efter att vara snabbast på en viss sträcka, men eftersom friluftssporter kan utföras isolerat från andra personer innebär det att tävling inte är nödvändigt för att vara engagerad i en friluftssport (Ibid., s. 441).

2.3 Teoretiskt ramverk

I denna del beskrivs det teoretiska ramverket som har använts i denna uppsats. Det beskrivs även motiv till det valda ramverket samt hur det har använts i studien.

2.3.1 Engströms praktiker och logiker

Engström har i *Smak för motion* (2013), utifrån Bourdieus teorier och begrepp, tagit fram ett analysverktyg med syfte att kunna undersöka och beskriva kroppsövningskulturens utifrån olika logikers handlingsprinciper och hur dessa skiljer sig från varandra. För att kunna beskriva kroppsövningskulturen har olika praktiker med tillhörande logiker tagits fram, där Engström som sagt har utgått från Bourdieus resonemang om praktikernas logik och har alltså

översatt dessa tankar till en idrottskontext. Det är de olika praktikerna och logikerna som påverkar hur vi förhåller oss, handlar och agerar i den specifika praktiken. Engström har arbetat utifrån praktikerna och logikerna för att kunna belysa variationer som finns inom olika aktivitetsformer. Det huvudsakliga syftet med praktikerna är att därigenom lättare kunna förstå att olika individer har olika *smak* vid utövande av olika kroppsövningslogiker. Syftet med praktikernas existens är inte att dela in aktiviteterna i olika kategorier där det finns en under- och överordning utan istället att peka på att kroppsövningskulturen är komplex där samma aktivitet kan ha olika betydelse för olika personer (följer ej samma praktik), alltså att man utför en aktivitet med olika syfte, eller att olika aktiviteter kan ha samma betydelse för olika personer (följer samma praktik), alltså att man utför olika aktiviteter fast med samma syfte. Genom praktikerna och logikerna kan man alltså analysera likheter och olikheter mellan olika individer och aktiviteter (Engström 2013, s. 49).

Den första praktiken är *prestation*, vilket präglar en stor del av den rådande kroppsutövningsskulturen. Praktiken innebär att man ska vara duktig och kunna prestera och praktiken är särskilt framträdande inom tävlingsidrotten där det gäller att prestera så bra som möjligt för att kunna rangordnas så högt upp som möjligt. Praktiken *prestation* är alltså väldigt stark förknippat med idrott. Praktiken inbegriper ett antal logiker, som man kan säga fungerar som olika sorters underrubriker till praktikerna. Dessa logiker är *tävling och rangordning, utmaning* samt *uttryck*. *Tävling och rangordning* är den logik som präglar praktiken *prestation* tydligast och inom denna logik ingår bland annat tävlingssystem och mästerskap och om inte rangordning existerar så är det ingen tävlingsidrott. *Tävling* förekommer i olika sammanhang; både i mer formella sammanhang och informella som är mer lekbetonad. För att rangordning av en prestation ska kunna ske måste bedömningen göras utifrån andras värderingar eller kriterier som är fastställda (exempelvis snabbast tid), vilket gör att verksamheten är formaliserad. Det som är väsentligt inom tävlingsidrotten, och därmed *tävling och rangordning*, är jämförelsen med vad andra presterar (Engström 2013, s. 53 ff.) . Den andra logiken är *utmaning*. Här sker ingen rangordning utan det som är centralt inom logiken är själva utmaningen och prestationen utan jämförelse med andra. Man arbetar mer mot ett mål för sig själv som ska uppnås vilket därmed beror på individens egna förutsättningar, exempelvis att springa en viss sträcka på en viss tid. Det som präglar logiken *utmaning* är att det ska finnas ett klart definierat mål, att individen själv väljer det sätt som passar bäst för att klara av utmaningen samt att det krävs motoriska, psykiska och fysiska ansträngningar för att nå målet (Ibid., s. 57 f.). Den sista logiken är *uttryck*. Inom denna logik

värdesätts andra egenskaper, jämfört med de andra två logikerna, så som det estetiska utförandet och själva prestationen där kroppen är redskapet. Av stor vikt inom denna logik är alltså att genom kroppsrörelse uttrycka något som har en estetisk innebörd och att man ska visa upp för andra sin förmåga att kunna prestera och uttrycka sig (Ibid., s. 59 f.).

Den andra praktiken benämns *träning* vilket innebär att man försöker utveckla främst sin fysiska funktionsförmåga för att därigenom kunna förbättra sin prestationsförmåga, hälsotillstånd och kroppsliga status. Det finns ett starkt investeringstänkande där aktiviteten ska leda till en specifik effekt; exempelvis kondition, rörlighet och kroppskontroll, och inte att aktivitetens mening finns i den aktuella upplevelsen. Belöningen sker inte här och nu utan i ett längre perspektiv genom exempelvis förbättrad hälsa och förbättrat tävlingsresultat. Praktiken träning delas in i logikerna *fysisk träning, rörelse- och koncentrationsträning* samt *färdighetsträning*. Den *fysiska träningen* karaktäriseras av att man ser på kroppen som ett objekt som ska tränas och där den fysiska ansträngningen, att bli svettig och fysiskt trött, är självklara inslag (Engström 2013, s. 60 ff.). En annan logik inom träning är *rörelse- och koncentrationsträning*. Kroppen ses som ett subjekt och grundläggande inom denna logik är att funktionsförmågan, både kroppslig och psykisk, kan påverkas genom systematisk träning och övningar som inbegriper avslappning. Rörelser utförs alltså under stark koncentration vilket kan liknas vid ett meditativt tillstånd. Ett kännetecken för *rörelse- och koncentrationsträning* är att ingen uppdelning mellan kropp och själ finns (Ibid., s. 63 f.). Den sista logiken är *färdighetsträning* där man exempelvis tränar sin teknik inom delar av tävlingsidrotten, exempelvis frispark i fotboll. Man ser denna typ av träning som en investering där syftet är att lära sig olika motoriska och idrottsliga färdigheter där färdighetsträningen karaktäriseras av att utövarna strävar efter att utveckla sin skicklighet i utförandet (Engström 2013, s. 65 f.).

Den tredje praktiken, enligt Engström (2013), är *upplevelse* där det är själva upplevelsen som sker under aktiviteten som är i fokus. Praktiken består av de fyra logikerna *lek och rekreation, naturmöte, rörelse till musik* och *samvaro med djur*. *Lek och rekreation* innebär ett ”här- och nu-perspektiv” där man ska roa sig för stunden med upplevelsen som det centrala och där det alltså inte finns något investeringstänkande. Det är processen som är det intressanta, inte resultatet, och där aktiviteterna präglas av att vara lustfyllda och engagerande. Förutom detta kan verksamheten avslutas när man vill och man deltar oftast tillsammans med andra personer (Engström 2013, s. 66 ff.). Den andra logiken *naturmöte* innebär aktiviteter och verksamheter som knyts till utevistelse och naturupplevelse. Färdigheten, den fysiska prestationsförmågan

och resultatet har inom logiken ingen direkt egentlig betydelse men kroppsrörelse, motorisk färdighet och fysisk ansträngning kan utgöra förutsättningar för praktiken upplevelse. Fokus ligger alltså på själva utförandet, inte på kroppens prestanda, och där ett syfte är att samtidigt som man tar sig fram i skog och mark observerar och iakttar man naturen (Ibid., s. 69 f.). Den tredje logiken är *rörelse till musik* där värdet i aktiviteterna är att känna tillfredsställelse och den lycka som kan uppstå när man får uttrycka sig till det som man själv uppfattar att musiken förmedlar samt känslan när kroppen får följa rytmiken från musiken. Den sista logiken är *samvaro med djur* vilken präglas av att den fysiska aktiviteten görs i samverkan och genom kommunikation med djur samt att man känner en samhörighet och omsorg med ett djur (Ibid., s. 71 f.).

2.3.2 Hur Engströms praktiker och logiker har använts i studien som teoretiskt ramverk

Det teoretiska ramverket, Engströms praktiker och logiker, är närvarande genom hela uppsatsen. Ramverket är synligt i syftesformuleringen och dess frågeställningar. Utöver det baseras många av frågorna i intervjuguiden på begreppen i det teoretiska ramverket för att därmed med större tillförlitlighet kunna besvara syftet och frågeställningarna. Resultatet från intervjuerna analyseras utifrån begreppen som diskussionen och slutsatsen sedan baseras på. Engströms praktiker och logiker är även synliga i vissa forskningsartiklar som redovisas under forskningsläget.

Engströms praktiker och logiker används sedan som analytiska verktyg i uppsatsen där begreppen som finns inom praktikerna prestation, träning och upplevelse används för att analysera intervjupersonernas svar och därmed elevernas uppfattning av friluftslivet i skolan. Intervjupersonernas svar analyseras först efter de olika praktikerna som Engström har tagit fram (prestation, träning och upplevelse) och därefter analyseras svaren efter dessa praktikers logiker (tävling och rangordning, utmaning, uttryck, fysisk träning, rörelse- och koncentrationsträning, färdighetsträning, lek och rekreation, naturmöte, rörelse till musik samt samvaro med djur). Dessa begrepp, som har använts vid kodningen, har beskrivits i föregående avsnitt (rubrik 2.3.1 Engströms praktiker och logiker).

Motiv till det valda teoretiska ramverket Engströms praktiker och logiker samt att detta teoretiska ramverk med dess begrepp har använts som analytiskt verktyg är att då det som undersöks i uppsatsen är vad eleverna själva uppfattar att friluftslivet i skolan går ut på, vad

de själva anser att de ska lära sig under lektionerna samt varför de tror att det finns som ett innehåll i idrott och hälsa. Genom att därmed ta reda på vilken smak de har och vilken praktik och logik som de tycker präglar friluftslivsundervisningen så skulle det kunna påverka vad de uppfattar att friluftslivsundervisningen går ut på.

3 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund i tidigare forskning inom fältet är syftet med denna studie att undersöka vad ett mindre urval elever i grundskolans senare del, inom ramen för skolans idrottsundervisning, uppfattar att friluftsliv går ut på kopplat till Engströms praktiker och logiker.

Studiens frågeställningar är följande:

- Vad anser eleverna att de ska lära sig under lektionerna i friluftsliv?
- Varför tror eleverna att friluftsliv finns som ett innehåll i idrott och hälsa?
- Vilken/vilka logiker och praktiker präglas undervisningen i friluftsliv av enligt eleverna?

4 Metod

I detta kapitel presenteras studiens metod. Kapitlet tar upp val av ansats och metod, urvalet i studien, själva genomförandet, hur data har bearbetats, de etiska aspekterna samt reliabiliteten och validiteten.

4.1 Ansats och val av metod

För att få svar på uppsatsens syfte och frågeställningar utgår den från en kvalitativ ansats med avsikt att söka förståelse för ett mindre urval av respondenters uppfattning om momentet friluftsliv. Intresset är alltså att försöka få en mer djupgående förståelse av problemområdet och det som undersöks genom dessa individer. Syftet är alltså att få riklig information från respondenterna som sedan kan analyseras mer på djupet (Hassmén & Hassmén 2008, s. 104 f.) och inte att få ut generaliserbar data som kan generera ett statistiskt resultat (Ibid., s. 85) från ett större antal individer.

Uppsatsens metod är intervjuer med hög grad av standardisering. Frågorna i intervjuguiden ställs efter en bestämd ordning (Patel & Davidson 2011, s. 81). Intervjuguiden i denna uppsats (se bilaga 2) är alltså uppbyggd efter olika områden efter uppsatsens frågeställningar och inte efter teman som i en semistrukturerad intervju. Dock finns det utrymme för forskare att kunna

ändra ordning av frågorna samt att det finns en frihet för intervjupersonerna att utforma svaren (Ibid., s. 82).

4.2 Urval

Totalt deltog sex personer i denna studie, varav tre var killar och tre var tjejer. Fem deltagare går i årskurs nio på en högstadieskola i Norrbotten medan en deltagare går i årskurs åtta på en högstadieskola i Stockholmsområdet. Ett *icke-slumpmässigt urval* har skett genom ett *bekvämlighetsurval*. Detta bekvämlighetsurval gjordes då deltagarna kommer från skolor som skribenterna känner till. Det bästa hade varit att använda sig av ett slumpmässigt urval men på grund av svårigheter att få tag i deltagare som ville ställa upp i studien samt att det finns en viss tidsbegränsning så skedde ett bekvämlighetsurval. Dock har detta inte varit något hinder då syftet inte är att generalisera resultatet utan att få en djupare förståelse av problemområdet utifrån ett mindre urval deltagare (Hassmén & Hassmén 2008, s. 98).

4.3 Genomförande

Först identifierades ett problemområde med syfte och frågeställningar som skulle undersökas. För att få en bredare bild över området skedde informationsinhämtning, dels i olika databaser och bibliotekskataloger, genomläsning av referenslistor från tidigare forskning samt central litteratur inom det aktuella fältet. Därefter bestämdes teoretiska utgångspunkter, metod och analysmetod och en intervjuguide skapades sedan. Innan intervjuerna genomfördes i valda skolor gjordes två pilotintervjuer för att ta reda på om frågorna gick att förstå, hur lång tid det skulle ta att göra intervjuerna men även för att få möjlighet att träna på att intervju. På grund av att författarna inte kände någon person som går i årskurs sju, åtta eller nio, som respondenterna i studien själva gick i så genomfördes pilotintervjuerna på en person som går i årskurs sex och en som precis har gått ut gymnasiet. Åldersspannet mellan de två respondenterna i pilotstudien skedde för att förhoppningsvis få en bredare inblick i hur elever skulle tänka kring och svara på frågorna, då grundskolans senare del inbegriper ett åldersspann på tre år. Pilotintervjuerna genomfördes även för att säkerställa den tekniska utrustningen så det inte skulle uppstå några problem under själva undersökningen. Kontakt togs via lärare genom mejl på ett flertal skolor där tillslut elever från en skola i Norrbotten och en skola i Stockholmsområdet ville medverka i studien. När klartecken getts från de kontaktade lärarna att eleverna frivilligt ville dela i studien skickades ett informationsbrev (se bilaga 3) till dessa deltagare. I samband med det godkände även vårdnadshavare skriftligen sitt medgivande till en respondent som var under 15 år dennes deltagande (Vetenskapsrådet

2017, s. 27). Intervjuerna spelades in genom ett inspelningsprogram i telefonen och tog mellan 25 och 45 minuter, där den längsta intervjun var med två respondenter som genomförde intervjun tillsammans. Övriga respondenter genomförde alltså intervjuerna individuellt. När intervjuerna var klara transkriberades dessa, vilket beskrivs i nästa delkapitel *4.4 databearbetning*, genom att intervjuerna skrevs ned ord för ord i ett dokument i datorn. Deltagarnas svar analyserades vilket beskrivs närmare i *4.4 databearbetning*. Slutligen kopplades analysen av resultatet till den tidigare forskningen som kommit fram i informationshämtningen och diskuterades kopplat till det teoretiska ramverket.

4.4 Databearbetning

Efter intervjuerna genomförts transkriberades dessa. I transkriberingarna har merparten av det som deltagarna sagt tagits med, undantagsfall om respondenterna pratade om saker som inte hade med frågorna att göra och som då inte gick att koppla till syftet och frågeställningarna. Intervjupersonernas svar har transkriberats helt efter det de har sagt. Talspråk har inte skrivits om till skriftspråk. De problemställningarna som behandlas och som analyseras från intervjuerna är främst slutna och specifika genom att de är inriktade för att besvara studiens syfte och behandlar deltagarnas svar om friluftslivet i skolan (Watt Boolsen 2007, s. 126 f.). Efter att data hade samlats in gjordes en tematisk analys, där informanternas svar har kategoriserats utifrån återkommande mönster. Denna tematiska analys har skett genom en *öppen kodning* där ett "övertema" har identifierats, som svar på frågeställningarna, där det sedan identifierats olika begrepp och kategorier som är kopplade till detta "övertema" (Ibid., s. 128 f.). Därefter har en mer *sektiv kodning* skett där det deltagarna uppger under intervjuerna kopplas till dessa begrepp och kategorier, alltså väljs delar ut från transkriberingarna som efter resultatredovisningen analyseras och kopplas till teorin som finns i uppsatsen (Ibid., s. 130), alltså Engströms praktiker och logiker.

4.5 Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten skiljer åt i kvalitativ forskning jämfört med kvantitativ forskning gällande de begrepp man använder sig av, där man i kvalitativ forskning använder begreppen *tillförlitlighet*, *uppreparhet* och *pålitlighet* istället för själva begreppet *reliabilitet*. Denna skillnad i begreppsanvändning beror på att många forskare inom det kvalitativa fältet anser att begreppet reliabilitet är fast förankrat i den kvantitativa forskningstraditionen (Hassmén & Hassmén 2008, s. 135). Dock används i denna studie begreppet reliabilitet för att underlätta och för att använda sig av ett begrepp. Reliabiliteten är möjlig att mäta i kvalitativa studier,

med särskilt fokus på upprepbarheten och tillförlitligheten, genom att metodavsnittet är väl utformat så att en annan forskare sedan kan replikera studien. Hög *extern reliabilitet* kan i kvalitativa studier vara svår att uppnå eftersom den kvalitativa forskningen bygger på forskarens egna tolkningar och reflektioner av data (Hassmén & Hassmén 2008, s. 136), vilket görs i analysen genom att man exempelvis tolkar deltagarnas svar olika kopplat till det teoretiska ramverket. Genom att utarbeta en intervjuguide, som granskats av flera personer, bidrar det till att intervjupersonerna ställer frågorna i intervjun på ungefär samma sätt (Trost 2010, s. 131), vilket har gjorts innan de faktiska intervjuerna genomfördes. I denna uppsats har skribenterna försökt åstadkomma en hög reliabilitet. I transkriberingarna av intervjuerna så har främst uttalandena registrerats och inte i så stor utsträckning gester och rörelser. Om dessa även hade registrerats hade reliabiliteten blivit högre för att det är möjligt att jämföra olika forskares bedömningar med varandra (Hassmén & Hassmén 2008, s. 135 f.). Dock genom att det gjorde två pilotintervjuer innan de faktiska intervjuerna så skulle reliabiliteten kunna anses vara hög om likartade resultat uppnåddes (Ibid., s. 136).

Validiteten innebär studiens giltighet gällande om metoden verkligen fångar det som avses att mätas och är av intresse i studien (Hassmén & Hassmén 2008, s. 136). För att öka validiteten, den *samtidiga validiteten*, så har två pilotintervjuer genomförts för att därmed genom de resultateten se om intervjun fångar in det som är avsiktligt att undersöka genom att dessa genomfördes på två personer som liknar deltagarna som senare skulle undersökas (Patel & Davidson 2011, s. 103). Eftersom studien avser att genomföras på elever som går på grundskolans senare del så genomfördes två pilotstudier på en äldre person och en yngre person, i ungefär samma ålder som de faktiska deltagarna, för att därmed täcka in ett lite större åldersspann och för att det därmed ska bli så verkligt som möjligt inför de "riktiga" intervjuerna. Validiteten har även försökt styrkas genom en noggrann genomgång av litteratur och tidigare forskning för att bli så insatt som möjligt i problemområdet och för att därmed kunna bygga intervjuguiden på detta. Datasamlingen har bidragit till att skapa underlag för att senare kunna göra trovärdiga tolkningar av det deltagarna uppger under intervjuerna (Ibid., s. 106).

4.6 Etiska aspekter

I studien har de etiska aspekterna tillämpats och hänsyn har tagits till Vetenskapsrådets (2002) fyra allmänna huvudkrav på forskningen: *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (s. 6).

Allt deltagande är frivilligt och informanterna måste ge sin tillåtelse efter noggrann information för att uppnå *samtyckeskravet*. Även förälder/vårdnadshavare måste ge sitt samtycke då en av respondenterna är under 15 år vilket medgavs skriftligt innan intervjuens start. *Informationskravet* uppfylls alltså genom att deltagarna får information om studiens syfte i form av ett informationsbrev (se bilaga 3) som ges på mejl i god tid innan själva undersökningen startar. Informationsbrevet innehåller information om vilka som genomför studien, vad den går ut på, syftet med intervjuerna samt att resultatet ska behandlas *konfidentiellt* – med andra ord att uppgifterna om deltagarna inte går att spåras till dem –, att det är frivilligt att delta och att deltagarna kan avbryta sin medverkan när som helst. I informationsbrevet framgår även vilka deltagarna kan kontakta om de undrar något och hur resultaten ska användas. Information ges även muntligt precis innan intervjun startar. *Nyttjandekravet* uppnås genom att det deltagarna uppger under intervjuerna endast används och redovisas i denna uppsats. Om intervjun måste kompletteras i efterhand så framgår det i informationsbrevet. Respondenterna erbjuds också ta del av resultaten efter undersökningen (Vetenskapsrådet 2002, s. 7–14).

5 Resultat

I detta avsnitt presenteras resultaten från intervjuerna. Intervjupersonerna är numrerade från Ip1 till Ip6 där alla deltagare har en individuell siffra efter den ordning som intervjuerna genomfördes. ”Ip” står som förkortning för intervjuperson. Avsnittet är strukturerat genom tre underrubriker som kopplas till uppsatsens tre frågeställningar. Under varje underrubrik sker en redovisning av resultaten som uppkommit genom intervjuerna samt en analys där resultaten analyseras i förhållande till det teoretiska ramverket, Engströms praktiker och logiker, och dess begrepp. Under *rubrik 5.3* gällande vilken/vilka logiker som präglar friluftslivsundervisningen enligt eleverna, analyseras dessa svar tillsammans med svar vi fått om vilken logik eleverna själva drivs av i allmänhet (se bilaga 2). Slutligen sker en sammanfattning av resultaten och analysen.

5.1 Elevernas syn på vad de ska lära sig inom friluftslivsundervisningen

Det finns flera olika aspekter och teman till vad eleverna anser att de ska lära sig i undervisningen inom friluftsliv och därmed vad de själva tror och anser att de ska lära sig under dessa lektioner. En av dessa aspekter är elevernas syn på friluftslivsundervisningen.

Genom elevernas svar kan man tydligt se en uppdelning i *fysisk träning* och *färdighetsträning*.

Elevernas svar som kan kopplas till synen på friluftsliv genom fysisk träning exemplifieras intervjuperson 6, 5 och 4 genom *Jag vet helt ärligt vet inte, asså att hålla mig i bra form, springa, vara ute mycket, röra på mig [...]* (Ip6), *Att man är aktiv och som man inte ligger hemma och latar sig* (Ip5) samt *Eeh ja asså det är ju dom sakerna att man lär sig vara mer aktiv, man kanske får som en vana ... att vara mera ööhh till exempel så hade vi sånhär cooper ... för att förbättra vår kondition* (Ip4).

Dessa elever har inte riktigt reflekterat över friluftsliv som ett av tre delområden i kursplanen för idrott och hälsa utan kopplar ihop friluftsliv mer som idrott och fysisk aktivitet utomhus.

Eleverna som förknippar friluftslivsundervisningen med färdighetsträning resonerade istället på bland annat följande sätt *Eh jag vet inte riktigt men vi kanske ska tänka på när vi är i naturen hur man ska använda kartor vart ska om vi går vilse, veta hur en kompass fungerar där norr och söder är* (Ip3). Ytterligare tre deltagare resonerade över friluftsliv som färdighetsträning på följande sätt:

Man lär sig sånhär praktiska saker, inte som att jag typ kommer gå ut och campa direkt i skogen, men det är som det kan va bra att ha de här kunskaperna och veta så kanske man använder eh speciellt med orientering och eh om man kanske hamnar någonstans man inte känner så kan man faktiskt orientera sig genom kartan (Ip4).

Hur man går tillväga när man använder grejer, hur man använder ett trångiakök, hur man sätter upp eld. Tänk om man ska ut såhär om 20 år och campa eller nåt och så kanske man inte vet hur, då kanske man har de här tanken från 9an t.ex. de är en bra grej (Ip2).

Jag tycker att man får lära sig ifall man hamnar i skogen så får man lära sig att leva lite av naturen och vara, asså inte kreativ, men man får vara lite såhär kris alltså lite krisberedskap på nåt sätt att ifall man blir ensam ska man veta hur man gör ett vindskydd, man ska veta ifall man har nån mat som måste tillagas, man måste veta vart man hittar vatten (Ip1).

Elevernas syn är att friluftsliv handlar om mer praktisk träning och färdighetsträning där de resonerar kring kunskaper som är bra att ha i framtiden. De aktiviteter som eleverna talar om

här är kopplade till innehållet inom friluftsliv vilket visar på att de är mer medvetna om att friluftsliv är en del inom ämnet idrott och hälsa.

En annan aspekt som påverkar elevernas syn på friluftsliv och därmed vad de anser att de ska lära sig på lektionerna är vad de tror att skolan och läraren vill att de ska lära sig under dessa lektioner. Detta eftersom det eleverna får från skolan kan vara deras enda insteg till friluftslivet och därmed den enda synen de får av friluftsliv. Antingen så visste eleverna inte alls vad skolan och läraren vill att de ska lära sig under friluftslektionserna eller så trodde eleverna själva att de visste vad läraren vill att de ska lära sig under dessa lektioner. Av de elever som hade tankar om vad skolan och läraren vill att de ska lära sig så går det att i svaren se en uppdelning i fysisk träning och färdighetsträning. *Jag tror att dom vill att ska lära mig typ det jag sa, att inte sitta still för länge* (Ip6), denna elev kopplar ihop det eleven tror att läraren vill att de ska lära sig under undervisningen med sin egen syn på friluftsliv. För denna elev innebär det alltså att främst vara fysiskt aktiv och ingen reflektion till det faktiska friluftslivet som del i kursplanen har gjorts. Två andra elever (Ip4 & Ip5) är medvetna över att det finns mål med friluftslivsundervisningen vilket är synligt i *Mm ja att man eh jag typ att med orienteringen att man kan orientera sig runt ehm jag tror att man ska skulle kunna typ överleva ute i en skog eller någonting [...]* (Ip5).

Vi pratar också mycket såhär om, speciellt på vintern, om kläder efter väder, att hur man klär sig för att inte bli förkyld och sådär lager-på-lager-principen och sådär detaljer öhm allemansrätten eh fick vi lära oss och varje år så får vi samma läxor om allemansrätten som vi gör om sådär och så att man speciellt när det är friluftsliv och vi jobbar sådär med allemansrätten och när man är ute i skogen och får lära sig öh lager vad man gör öh asså har sig eld och allt, tält, vilka lager, att man inte får skräpa, sådär när vi blir vuxna då och vi kanske är ute i skogen och gör någonting så kommer vi ihåg allt det här och att vi inte gör misstag, kanske att skräpa ner eller att bränna ner saker. Sen som X sa med orienteringen att det också är en viktig del (Ip4).

Dessa elever är, till skillnad från Ip6, medvetna kring friluftsliv som del i kursplanen för idrott och hälsa och kopplar ihop olika praktiska friluftslivsaktiviteter med det de tror att läraren vill att de ska lära sig på undervisningen istället för att det handlar om att bara vara fysiskt aktiv. De har alltså reflekterat mer kring vad friluftsliv går ut på inom ämnet idrott och hälsa.

Utifrån resultatet av vad eleverna anser att de ska lära sig på friluftslivsundervisningen kan kopplingar göras främst till Engströms praktik *träning* då deras syn på friluftsliv, och därmed vad de ska lära sig under lektionerna, handlar om att utveckla sin fysiska funktions- och prestationsförmåga. Av elevernas svar var det två logiker i träningspraktiken som var synliga: *fysisk träning* och *färdighetsträning*. Den fysiska träningslogiken exemplifieras genom [...], *asså att hålla mig i bra form, springa, vara ute mycket, röra på mig [...]* (Ip6) och *kunna vara bra tränad* (Ip3). I dessa två exempel ser alltså eleverna sin kropp som ett objekt där syftet är att uppnå fysisk ansträngning och bli trött (Engström 2013, s. 61 ff.).

Färdighetsträningslogiken är synlig genom exempelvis citat som *Eh jag tror att jag ska lära mig hur man gör de olika grejerna, hur man gör en eld, hur man bygger ett vindskydd, hur man klarar sig, hur man ska lära sig överleva* (Ip1) och *Hur man går tillväga när man använder grejer, hur man använder ett Trangiakök, hur man sätter upp eld [...]* (Ip2). Här är synen istället att träna upp tekniken inom friluftsliv för att bemästra dessa delar om det skulle behövas. Det finns alltså ett större investeringstänkande i träningen och målet är därmed att bli skickligare inom dessa delar (Engström 2013, s. 60). Övriga två praktiker *prestation* och *upplevelse* är här inte synliga.

5.2 Friluftsliv som innehåll i idrott och hälsa enligt eleverna

Vad friluftsliv innebär för respondenterna skulle kunna påverka varför eleverna tror att friluftsliv finns som ett innehåll i idrott och hälsa. Alla deltagare talar om någon form av aktivitet utomhus som kan kopplas till friluftsliv. I elevernas svar kan man se att det finns en uppdelning beroende på om de kopplar utomhusaktiviteterna till typiska friluftaktiviteter i hög grad eller inte i så hög grad. *Att man är ute i skogen och ute med vänner och typ sådär, jag vet inte, paddlar, man kanske är ute och asså orienterar. Vi brukar vara ute och plocka svamp och så om det räknas* (Ip2).

Friluftsliv för mig det är väl mer att man är ute, man kanske möjligtvis i skogen, man kanske bygger olika liksom till exempel eh vindskydd, man kanske eldar och försöker med sån här ehm bygger sån här, kokar vatten (Ip1).

Av ovanstående svar kan man se att dessa deltagare i relativt hög grad kopplar ihop utomhusaktiviteter med typiska friluftaktiviteter genom att ge exempel på aktiviteter.

För en del elever innebar friluftsliv mest att man är utomhus och gör några olika aktiviteter: *Det är väl mest att vi bara är ute och gör någonting, typ kanske mest att vara ute och göra något är friluftsliv för mig (Ip3).*

Okej men eh ja friluftsliv för mig det är ju eh, det handlar om att som namnet låter [...], man är ute i naturen, eh man kanske håller på med någon aktivitet [...], så ja det handlar ju om att vara ute i naturen och så hålla på med nån aktivitet [...] som promenad eller jogg (Ip4).

Eftersom dessa två deltagare inte givit något exempel på specifika friluftaktiviteter blir vår tolkning att de förknippar utomhusaktiviteter med friluftaktiviteter i låg grad.

Jag tänker på att man är, det beror på vad man ska säga, man får springa, man får ha kul, bara gå runt och ha det bra som någon slags kondition och bara som en liten resa till exempel uppe i fjällen och bara ha det kul med hela sin familj (Ip6).

Ip6 svar kan kopplas ihop med både *hög* och *låg grad* av friluftaktiviteter. Främst anger eleven fysisk aktivitet utomhus (låg grad) men ger även ett exempel vilket kan tyda på någon form av högre grad. Även Ip5 *Ja asså man är ute och går, ah orientering (Ip5)* anger en blandning av dessa två.

Nästan alla respondenter i denna studie (Ip1, 2, 3, 4, 5) svarar att friluftsliv finns med som ett moment i ämnet idrott och hälsa för att de ska få lära sig olika färdigheter som hör ihop med friluftsliv, exempelvis hur man gör upp en eld eller bygger ett vindsydd. Eleverna tar även upp olika anledningar till varför denna färdighetsträning är viktig. Den första anledningen som tas upp av alla respondenter är att man ska lära sig hur man överlever i skogen om man till exempel går vilse, eleverna ser det som en typ av krisberedskap, *För att det är bra att lära sig ifall det blir så att det händer någonting ifall det blir så att man hamnar ute i skogen så måste man kunna överleva [...]* (Ip1). De andra anledningarna och som en av respondenterna (Ip2) sa var skälet till att det är viktigt att lära sig olika färdigheter inom friluftsliv är för att man håller på med det på fritiden och då får lära sig mer på skolan eller för att kunna göra det i framtiden när man har egna barn. Han säger *Man kanske inte vill göra det de kommande tre åren typ såhär sitta och grilla men kanske sen när man fått barn, då kanske man vill ut och hitta på något (Ip2).*

Ip6 anser att friluftsliv finns i ämnet idrott och hälsa för att eleverna ska bli mer aktiva och komma igång, särskilt om man inte rör sig så mycket på fritiden men också för att lärarna vill att man ska hålla igång kroppen när det är långa dagar i skolan. Ip6 säger också att momentet finns med för att väcka elevernas intresse till att hålla på med friluftsliv på egen hand utanför skolan. Två andra elever (Ip4 & Ip5) tar upp precis som Ip6 att de tror att friluftsliv finns med som del av idrott och hälsa för att man ska bli mer aktiv, särskilt om man är en "lat" person. Även för att förbättra sin kondition och för att få bättre fokus på skolarbetet, *Få barnen att röra sig mer det är också jag tror att det finns eh studier om att om man är mer fysiskt aktiv man får bättre fokus i skolan och så där* (Ip4). Ip4 pekar även på de psykiska fördelarna med friluftsliv, *[...] friluftsliv handlar också om så mycket kom jag på hälsan att och det handlar ju också att hålla sig fysiskt så man når fysisk och vad heter det mental bättre man mår ju bättre av det* (Ip4). Fokus är då på den mentala hälsan i samband med att man är fysiskt aktiv.

Fem av sex respondenter i denna studie tror att friluftsliv finns med som moment i idrott- och hälsa-ämnet för att man ska lära sig olika färdigheter, exempelvis hur man gör upp en eld. Tre av dessa säger även att de tror att friluftsliv finns med som moment för att man ska bli mer aktiv. Utifrån elevernas svar går det alltså att se att det är *träningspraktiken* som är den dominerande praktiken. Utifrån träningspraktiken går det att se vilka logiker som är mest framträdande. I detta fall är det *fysisk träning* och *färdighetsträning*. Syftet med färdighetsträning är att eleverna ska utveckla sin skicklighet i utförandet i detta fallet gällande exempelvis att göra upp en eld eller hitta i skogen (Engström 2013, s. 65f.). Utöver färdighetsträningen är det den fysiska träningen som syns i elevernas svar genom att eleverna bland annat säger att de tror att friluftslivet i skolan gör att man ska vara mer aktiv (Ibid., s. 61 f.). I träningspraktiken finns ett starkt investeringsvärde, med det menas att belöningen inte kommer på en gång utan det finns ett längre perspektiv (Engström 2013, s. 60). I den fysiska träningen syns detta genom att eleverna säger att friluftsliv finns för att de ska röra på sig mer, få mer fokus i skolan och även må bättre mentalt. I färdighetsträningen går det att se investeringsvärdet genom svaret från Ip2:

Att göra upp en eld att om man är ute och grillar och de kanske blåser mycket att sätta upp ett vindskydd, man kanske inte vill göra det de kommande tre åren typ såhär sitta och grilla men kanske sen när man fått barn, då kanske man vill ut och hitta på något (Ip2).

Även Ip6 säger att det finns för att det möjligen ska kunna bli ett framtida intresse. Utöver det säger 4 av deltagarna (Ip1, 3, 4 & 5) att det är bra som krisberedskap ifall de till exempel går vilse vilket visar på att de tror att det kan finnas ett investeringsvärde i det för framtiden. Övriga två praktiker *prestation* och *upplevelse*, med dess logiker, är inte heller här synliga (Engström 2013, s. 53, 66).

5.3 Praktiker och logiker som präglar undervisningen i friluftsliv enligt eleverna

Under föregående rubrik (rubrik 5.2) får eleverna svara på vad de tycker att undervisningen i friluftsliv går ut på. Utifrån dessa svar kan man utläsa att momentet friluftsliv oftast utgick från praktiken träning där logikerna fysisk träning och färdighetsträning är de mest framträdande.

I denna del får eleverna själva svara på vilka praktiker de tycker att friluftslivsundervisningen domineras av. Av de svarande var det tre deltagare (Ip1, 4 & 5) som tyckte att två praktiker kännetecknade deras undervisningen i friluftsliv. Ip1 och Ip5 tyckte att prestationspraktiken och träningspraktiken är de mest framträdande i friluftslivsundervisningen. Utöver det var det två andra deltagare (Ip2 & Ip6) som tyckte att prestationspraktiken är den mest framträdande. Ip6 säger

Asså jag känner att det är mest tävling i min klass, det är ju man gör det för att ha kul men asså mest av min klass gör är ju att tävla [...]. Ja och så säger alla vilken tid kom du och så säger dom den tiden man kom och om nån kom före så blir ju den glad och alla så här tävlar på flera olika sätt (Ip6).

En elev (Ip4) tyckte att upplevelsepraktiken tillsammans med träningspraktiken är mest framträdande, *Ja upplevelse och att träna för man får ju en upplevelse när det är något nytt för man har kanske inte gjort det förut* (Ip4). Fyra stycken (Ip3, 1, 4 & 5) ansåg att träningspraktiken är den mest framträdande men tre av dessa (Ip1, 4 & 5) ansåg även att det finns en annan praktik som kännetecknade friluftslivet i skolan.

Gällande elevernas tankar om Naturvårdsverkets definition av friluftsliv, där friluftslivet handlar om välbefinnande och fritt från tävling och prestation, i förhållande till friluftslivet i skolan så var det två av deltagarna som inte ville svara på denna fråga (Ip3 & 6). Deltagare 2

tycker inte att det finns tävlingsmoment i friluftslivet utan att det handlar mer om att samarbeta och jobbar som ett team, teamkänslan är något han trycker mycket på. Även i skolan tycker han att det är så och han känner särskilt själv att det är viktigt att alla ska vara med och att ingen sitter själv. Även här tar han upp teamkänslan. *Jag tycker inte att de är som en tävling, [...]. Man är med kompisar man samarbetar typ så i militären där kämpar man och jobbar som ett team liksom för att typ sätta upp ett tält typ göra en krigsplan* (Ip). De tre övriga deltagarna som svarade på frågan (Ip1, 4 & 5) tyckte alla att det inte finns ett tävlingsmoment i friluftslivet i skolan, [...] *Jag känner inte direkt att det är typ nån slags tävling när vi direkt gör nån såhär vad heter det är ute i naturen, ja asså att det inte direkt är nån slags tävling. Jag känner mer att det är såhär vanlig idrottslektion* (Ip5). På frågan hur de ser på upplevelse delen svarar Ip1:

Man är ju ute i skogen men det är just att man är ju i den skogen som man varit i hela tiden, det är ju ändå mest bilvägar bredvid så naturupplevelse vet jag inte riktigt ifall det är [...] för att man har ju lite skog men det är ju inte, man kan nog inte jämföra den lilla skogen med den alltså stora (Ip1).

Även Ip4 och Ip5 säger precis som Ip1 att upplevelsen uteblir och att det beror på att de inte är ute i naturen utan har sitt friluftsliv i stan.

Kring elevernas känslor om krav och prestation inom momentet friluftsliv uppger majoriteten av deltagarna (Ip2, 3, 4 & 5) att de inte känner några krav kring friluftslivet i skolan. Ip2 säger dock att han blir sporrad att nå målen som finns inom de olika momenten vilket kan betyda att han känner att det finns krav men att dessa inte är negativa. Även Ip3 säger att han inte känner krav kring friluftslivsundervisningen i skolan men att det är vissa saker som går på tid där han tycker att han måste åstadkomma något och hinna med. Han tycker även att det blir en stress att hinna klart innan nästa lektion börjar. Ip1 känner att hon måste åstadkomma något under friluftslivsundervisningen i skolan, att det måste bli rätt det hon gör, exempelvis när hon ska sätta upp ett vindskydd eller tända en eld. När hon jämför det med friluftslivet hemma så tycker hon att hon känner högre krav i skolan.

Då är det det ju mera att när man är till exempel i stugan då är det liksom att ifall jag inte kan då försöker jag tills jag kan jag har ju tiden till det [...]. Eller så får jag hjälp, på skolan då är det mera att man har den här tiden att utföra det och det ska bli bra [...] (Ip1).

Även Ip4, 5 och 6 tycker att det är lägre krav hemma än i friluftslivet på skolan. Ip5 motiverar det med att hemma kan man göra så mycket man orkar men att man i skolan kan behöva gå över sin gräns. Ip6 tycker att det kan bli för prestationsinriktat i skolan då han vill visa läraren vad han kan och att det innebär en stress som inte finns hemma.

Under intervjuernas gång är det lika många av eleverna (Ip2, 4 & 6) som drivs av prestationslogiken och uppskattar tävling som det är elever (Ip3, 1 & 5) som inte drivs av prestation. En deltagare uppger att orsaken till att deltagaren tycker om att tävla är för att:

Det är bara kul och försöka så här se vem som är bättre på olika saker också, asså då vill man inte tävla om till liv och död men det är bara kul att tävla om till exempel om du springer vem som är snabbast, det är ju bara kul att se vem som egentligen är snabbast då (Ip6).

Ett annat exempel på varför en deltagare drivs av prestationspraktiken är *Jag tycker det är så skön känsla om det går bra men om det går dåligt är det bara att fortsätta kämpa liksom, jag gillar att tävla* (Ip2). Om man kopplar dessa svar till Engströms praktiker och logiker så är det inom *prestationspraktiken* logiken *tävling och rangordning* som är mest framträdande. Eleverna drivs av att jämföra sig med varandra och att komma först (Engström 2013, s. 53 ff.). Detta är synligt i det första av de två ovanstående citaten. Det andra citatet, av de två ovanstående, visar att även logiken *utmaning* är närvarande där det mer handlar om sin egna upplevelse där man vill prestera för sin egen skull (Ibid., s. 57).

Det finns flera anledningar till att hälften av eleverna (Ip3, 1 och 5) inte tycker om att tävla och prestera. Detta exemplifieras av *Nej, för jag brukar oftast förlora* (Ip3). Ytterligare ett exempel på detta enligt en annan deltagare är:

Jag tränar ju simning [...] och jag tyckte aldrig om tävlingarna, öh jag tyckte att jag blev bara för nervös och jag kände att det blev som det kändes som att alla stirrade på mig eh när jag gjorde och då blev jag rädd att jag skulle göra nåt fel så jag tyckte aldrig om tävlingar (Ip1).

De elever som inte tycker om tävling och prestation så mycket drivs istället av lek och upplevelse vilket är synligt exempelvis i:

Det är väl mer lek och upplevelse, tävling och prestation det tycker jag alla är ju bra på olika grejer och ifall det är nån som inte är bra på någonting då kommer den ju må jättedåligt så att jag tycker att även fast jag kanske lyckas kanske inte nån annan lyckas och då är det ju inte kul, det är ju inte kul att se nån misslyckas (Ip1)

De elever som drivs av *prestationspraktiken* anger även att friluftslivet i skolan kännetecknas av att just prestera vilket exempelvis är synligt bland annat i *Asså jag känner att det är mest tävling i min klass, det är ju man gör det för att ha kul men asså mest av min klass gör är ju att tävla* (Ip6). Det syns tydligt här att prestationspraktiken för denna elev innebär tävling och rangordning (Engström 2013, s. 53 ff.).

Av de elever som istället drivs mer av *lek* och *upplevelse* ansåg dessa att friluftslivet främst kännetecknades av träning och upplevelse, exempelvis genom *Ja upplevelse och att träna för man får ju en upplevelse när det är något nytt för man har kanske inte gjort det förut* (Ip4). Det finns här inga tankar om att aktiviteten genomförs med något speciellt syfte utan att syftet är att det ska vara roande och det finns ingen tanke på något speciellt resultat som ska uppnås, i detta fall att eleven får testa på något nytt samt att det finns en ovisshet gällande utgången av aktiviteten (Engström 2013, s. 67). Utifrån svaren går det alltså att se att de elever som uppskattar tävling och prestation även tycker att denna praktik är framträdande i friluftslivsundervisningen. Eleverna som drivs av andra praktiker tycker inte att friluftslivet i så stor utsträckning handlar om att tävla och prestera utan att andra logiker och praktiker är mer synliga där. Det är alltså tydligt att samma aktivitet kan ha olika innebörd, att eleverna inte följer samma praktik och logik (Engström 2013, s. 49).

Ytterligare en sak som framkommit i analysen är att eleverna uppger att friluftslivet i skolan inte handlar om prestation i frågan om Naturvårdsverkets definition, där friluftsliv ska byggas på välbefinnande och vara fritt från prestation. Dock framkommer det, trots att eleverna uppger detta, att det finns inslag av tävling under lektionerna i friluftsliv vilket är synligt exempelvis genom att eleverna jämför tider med varandra för att se vem som är snabbast. Detta skulle kunna innebära att eleverna ser olika på begreppen *prestation* och *tävling* där de förknippar mer *prestation* med att prestera för sig själv och *tävling* med att tävla mot varandra.

5.4 Sammanfattning av resultat

Sammanfattningsvis visar resultaten att vad eleverna tror att de ska lära sig under friluftslivet i skolan går att dela in i två olika kategorier. Första kategorin är elever som tycker att momentet går ut på att träna, alltså komma i bättre fysisk form genom att exempelvis springa. Dessa elever har inte riktigt reflekterat över friluftsliv som ett av tre delområden i kursplanen för idrott och hälsa utan kopplar ihop friluftslivet med idrott och fysisk aktivitet utomhus. Kategori två är de elever som förknippar friluftslivsundervisningen med färdighetsträning. Det som eleverna talar om här är aktiviteter kopplade till innehållet inom friluftsliv vilket visar att de är mer medvetna om att friluftsliv är ett moment inom ämnet idrott och hälsa. Majoriteten av eleverna tror att kategori två är den kategori som förknippas med friluftslivet skolan. Detta då de anser att man på friluftslivet ska lära sig olika saker som senare kan vara bra att kunna i framtiden. Det fanns även några deltagare som tror att friluftslivet finns för att man som elev ska bli mer aktiv men också för att man får ökat fokus i skolan och bättre mental hälsa, det vill säga kategori ett.

Eleverna fick även svara på vad de tycker om definitionen av friluftsliv som Naturvårdsverket tagit fram och koppla detta till momentet i skolan. Av de sex respondenterna svarade fyra på denna fråga. Det som sades var att ingen av eleverna tyckte tävling var en del av skolans friluftsliv. Tre av dessa fyra svarade att det inte heller var upplevelsebaserat med motivering att undervisningen är i stan, i en liten skog. När eleverna fick välja vilken praktik de själva tyckte framträder mest i undervisningen i friluftsliv så angav ungefär lika många prestationspraktiken och träningspraktiken, medan endast en elev svarade att upplevelsepraktiken var en av de mest framträdande praktikerna.

På frågan om eleverna känner krav kring friluftslivet i skolan var de blandade resultat. Tre deltagare sa att de kände krav att göra rätt och visa läraren att de kan. Av de som sa att de inte kände krav kring friluftslivet sa dock två deltagare att det fanns en skillnad mellan skolan och hemmet. En av deltagarna motiverar det med att hemma kan man göra så mycket man orkar men att man i skolan kan behöva prestera över sin gräns.

Analysen visar sammanfattningsvis att eleverna främst tycker att friluftslivet präglas av *träningspraktiken* med logikerna *fysisk träning* och *färdighetsträning*. Hos vissa elever finns ett starkt investeringstänkande där kunskaperna som de får under lektionerna i friluftsliv är

bra för framtiden (Engström 2013, s. 60). På frågan där deltagarna fick ange vilken logik som de anser präglar friluftslivet mest ansåg eleverna som uppskattar prestationspraktiken att friluftslivet kännetecknas av tävling. De elever som istället mer drevs av praktikerna upplevelse och träning ansåg i högre grad att friluftslivet främst innebär att de får träna på olika saker, alltså träningspraktiken. Detta visar att samma aktivitet, alltså friluftslivet, har olika innebörd för olika individer och följer ej samma logik (Ibid., s. 49). Analysen visar även att friluftslivet skiljer sig åt när eleverna bedriver det hemma jämfört med i skolan, då de i skolan känner större krav på att prestera. Friluftslivet skulle därför hos eleverna kunna drivas av olika praktiker och logiker beroende på vilken plats och under vilka omständigheter som det genomförs.

6 Diskussion

I följande avsnitt diskuteras resultaten, utifrån syftet och frågeställningarna ovan. Avsnittet är uppdelat i tre delar, först en resultatdiskussion därefter en slutsats och till sist en metoddiskussion.

6.1 Resultatdiskussion

”Vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling” (Fredman et al. 2013, s. 12). När eleverna fick säga sin åsikt i frågan om denna definition stämmer överens med deras friluftsliv i skolan så kom det blandade svar. Eleverna i denna studie tycker inte att det är någon tävling men vissa känner att de måste prestera inom ämnet och även att de känner mer krav i friluftslivet i skolan än det hemma. Men förutom att de inte förknippar friluftslivet med tävlingsmomenten i skolan så förknippar de det inte heller med en naturupplevelse. Anledning till det var i första hand att det inte skedde ett miljöombyte. I kvalitetsgranskningen av ämnet idrott och hälsa som Skolinspektionen gjorde 2018 går det att se hur utformningen av idrottshallen skickar tydliga budskap för vad som ska bedrivas där (Skolinspektionen 2018, s. 45). Det kan vara så att det här budskapet inte bara sitter i väggarna utan om eleverna ofta tävlar eller tränar i anslutning till skolan både på sin fritid men även under skoltid så kan det vara så att hela området förknippas med praktiker som prestation och träning. För att då kunna få en upplevelsebaserad undervisning så måste man möjligtvis ta sig från närområdet stundtals. Även Skolinspektionen eftersöker en samverkan mellan ämnen för att en vistelse i naturen som pågår längre än en timma skulle kunna vara möjlig (Ibid., s. 47). Detta är även något Ip3 i denna studie tar upp mer specifikt då han säger att han känner sig stressad av att hinna klart

aktiviteterna på friluftsupervisningen innan lektionen är slut och även att hinna till nästkommande lektion. En av eleverna som svarar på frågan om definitionen av friluftsliv säger att han inte håller med om att det är krav på tävling utan att det mer handlar om teamkänsla. Detta kan kopplas till resultaten av Modells (2018) studie som visar bland annat att inslag som hänsyn, förståelse, samarbete och fair play uppfattas som viktiga, det vill säga inslag som kan kopplas till fostran. En förklaring till det är att föreningsidrott påverkar elevernas uppfattningar om ämnet idrott och hälsa (Modell 2018, s. 82).

I artikeln av Backman (2011) skriver han att friluftsliv påstås kunna inkludera alla elever i ämnet idrott och hälsa, då det är elevcentrerat och medför demokratiska värden utan krav på tävling och prestation (Backman 2011, s. 269). Även om eleverna i denna undersökning inte anser att det är någon tävling utifrån definition av Naturvårdsverket så svarar två av eleverna när de får välja mellan de olika praktikerna (träningspraktiken, prestationspraktiken och upplevelsepraktiken) att prestationspraktiken är den mest framträdande. Som beskrivet tidigare i resultatdelen så kan detta vara lite motsägelsefullt att eleverna inte anser att tävling är speciellt framträdande men att prestationslogiken är närvarande. Detta kan bero på att eleverna skiljer på begreppen *tävling* och *prestation*, där de förknippar tävling mer med logiken *tävling och rangordning* och prestation med logiken *utmaning* där det gäller att prestera bra för sig själv. Många av eleverna tycker även att träningspraktiken är mest framträdande i friluftslivsmomentet. En anledning till att träningspraktiken var särskilt framträdande skulle kunna vara, om vi utgår från oss själva, att många elever inte har gjort så mycket friluftsliv utanför skolan och att området då är ganska nytt för dem. Det kan leda till att fokus ligger på träningspraktiken för att bemästra de olika aktiviteterna och lära sig dem. Att flytta fokus från träningspraktiken till upplevelse kan alltså vara svårt. Som eleverna i studien uppgav att friluftslivet i skolan till största del är tränings- och prestationsbaserat kan leda till att alla elever inte deltar. Det kan gynna de elever som redan på fritiden är aktiva i olika idrottsföreningar och som gillar både tränings- och prestationsbaserade lektioner medan elever som inte drivs av dessa praktiker blir passiva under lektionerna. Friluftslivsmomentet, men också ämnet idrott och hälsa i stort, måste därmed få tydligare kunskapsfokus och bättre anpassning för alla elever (Skolinspektionen 2018, s. 45).

I intervjuerna med eleverna så är det genomgående praktiska moment och aktiviteter som tas upp i innehållet till momentet *friluftsliv och utevistelse*. Dessa moment hör också till största del ihop med *träningspraktiken* där *färdighetsträning* och *fysisk träning* är de mest

framträdande logikerna. En anledning till det är att momentet friluftsliv inom idrott och hälsa till stor del präglas av ett idrottsligt innehåll (Backman 2004, 2011), där undervisningen exempelvis till stor del består av orientering. Även Modell (2018, s. 81) ger en liknande förklaring och skriver att den institutionaliserade föreningsidrotten får företräde i ämnet idrott och hälsa. Denna *träningsspraktik* med dess logiker är även synlig i lärarprogrammet enligt Backman (2008), där träning tillsammans med tävling verkar vara de dominerande logikerna. Backman talar även om det exklusiva friluftslivet, kännetecknat av att några få privilegierade utför friluftsliv i avlägset landskap där speciella egenskaper krävs av deltagarna. Det är det exklusiva friluftslivet som anses vara det friluftsliv som är värdefullt i lärarprogrammet för idrott och hälsa och det är även detta friluftsliv som vi själva till störst del har tagit del av inom vår egen utbildning. Att ett flertal elever talar om *träningsspraktiken* i samband med friluftslivet i skolan skulle därför kunna bero på att deras lärare fått med sig denna logik från sin utbildning och applicerar denna på sin egen undervisning eller att läraren själv värdesätter dessa praktiker. Om detta är den syn på friluftsliv som många framtida lärare i idrott och hälsa får genom sin egen utbildning skulle det möjligtvis kunna vara en orsak till att friluftslivet faller bort från undervisningen då det exklusiva friluftslivet kan vara svårt att få till om skolan inte har tillräckliga resurser gällande faktorer som tid, pengar och schema. Det är även dessa resurser som är med och påverkar friluftslivsundervisningen enligt Skolinspektionens granskning 2018.

Genom elevintervjuer gjorda av Skolinspektionen (2018) framkom det att eleverna hade svårt att redogöra för vad idrott- och hälsa-ämnet hade för innehåll och även vad deras kunskaper och prestationer bedöms mot. "Eleverna vet vad de ska lära sig i att kunna orientera, men har svårt att förstå vad de förväntas lära sig i friluftsliv" (Skolinspektionen 2018, s. 53).

Granskningen visar även att eleverna till viss del är medvetna om vad de bedöms på (Ibid., s. 52), något som syns även i denna studie där eleverna ger konkreta exempel på vad de bedöms på men som endast handlar om praktiska moment som att få upp en eld eller bygga ett vindskydd. Eleverna beskriver även att det är otydligt vid vilka tillfällen som de blir bedömda och vad de bedöms på då många tror att de blir konstant bedömda vid varje lektionstillfälle under hela läsåret. Detta kan skapa en viss stress till att hela tiden prestera för att uppnå ett visst betyg vilket gör att själva upplevelsen kan komma i skymundan. I Mikael's (2019) artikel beskriver även han en liknande syn där den dominanta pedagogiken inom det skolbaserade friluftslivet verkar vara den aktivitetsbaserade, vilket leder till att eleverna inte vet vilka förmågor som ska utvecklas under de olika momenten och att vissa delar inte lyfts fram.

Exempel på det är klimatförändringar och miljöförstöringar (Mikaels 2019, s. 85) som riskerar att inte bli en del av friluftslivet där det så naturligt hade kunnat få en plats, särskilt när ämnena tillhör det *internationella perspektivet* och *miljöperspektivet* som står med i skolans värdegrund och uppdrag (Skolverket 2011, s. 9). Att eleverna inte heller konkret vet vad de ska lära sig eller när de blir bedömda kan leda till en stress och utifrån ett salutogent perspektiv kan det vara svårt för eleverna att få en känsla av sammanhang då begripligheten i de olika momenten saknas. Även många lärare har svårt att veta vad syftet med friluftslivsundervisningen i skolan är och vad den ska bestå av (Mikaels 2018), något som även Skolinspektionen tar upp att hela ämnet har (2018, s. 52). Återkoppling och reflektion är även en del som saknas i undervisningen till fördel för praktiska moment och i artikeln av Abelsen och Leirhaug (2017) skriver författarna att det är en förvånansvärt liten del av friluftslivet som handlar om att eleverna får hjälp att uppleva och uppskatta naturen, reflektera kring det samt att eleverna får lära sig genom själva mötet mellan eleverna och naturen i vilket ett lärande som sker naturligt. Att inte reflektera och diskutera under friluftslivsundervisningen kan göra att eleverna endast tycker att det är aktivitetsbaserat, liknar föreningsidrotten och en *träningsspraktik*. Mer diskussioner skulle kunna leda till en ny bild av momentet som blir mer upplevelsebaserad.

Att friluftsliv genomgår en förändring genom "sportifiering" är inte något som deltagarna i denna studie uttryckligen förknippar att friluftslivet innebär exempelvis olika äventyrssporter. Det var ingen av eleverna som angav att de sysslade med ett sådant friluftsliv på fritiden eller att friluftslivet i skolan karaktäriserades av det. Dock som Sandell & Sörling (2014) anger så karaktäriseras "sportifieringen" av upplevelseorienterade och tävlingskritiska förhållningssätt, vilket är synligt när prestationspraktiken är framträdande i intervjuerna. Även ett flertal av intervjupersonerna talade om orientering och kopplade ihop det med tävling vilket visar att trots eleverna uppger att det inte är någon form av "sportifiering" av friluftslivet i skolan så förekommer detta ändå. Det skulle kunna innebära att deltagarna inte är medvetna om denna "sportifiering" när de talar om orientering i skolan. Att denna "sportifiering" är stark i samhället och idrottandet kommer före upplevelsen och välbefinnandet kan bidra till att synen på friluftsliv förändras. Det kommer i framtiden kanske inte räcka med att gå ut och uppleva miljön utan det ska hela tiden "hända något". En konsekvens av det skulle kunna vara att det i framtiden blir svårare att motivera friluftslivets roll och dess värden i skolan då det både kan kosta tid och pengar med ett "sportifierat" friluftsliv. Om skolorna istället skulle bortse från denna "idrottifiering" och "sportifiering" av friluftslivet till ett mer upplevelseorienterat

friluftsliv så skulle det kunna bidra till att skolorna tittar mer på vilka möjligheter det finns i närmiljön. Det skulle kunna leda till att skolorna skulle använda sig mer av den närliggande miljön och bygga upp friluftslivsundervisningen kring denna. Detta kan bidra till att elevernas uppfattning om vilken praktik med tillhörande logiker som präglar friluftslivsundervisningen ändras. Naturvårdsverkets (Fredman et al. 2013) och regeringens (Ds 1999:78) definition av vad friluftsliv är skulle då kunna stämma bättre överens med bilden eleverna får på idrottsundervisningen i skolan.

6.2 Slutsats

Det resultatet vi har fått fram går inte att generalisera till en större grupp individer utan resultatet har bidragit till en djupare insikt i vad ett mindre urval av elever anser kring problemområdet. Det som går att läsa ur respondenternas svar är de praktiker och logiker som till största del präglar undervisningen i friluftsliv är tränings- och prestationspraktiken med tonvikt på träningspraktiken och då logikerna färdighetsträning och fysisk träning. Eleverna anser även att det de ska lära sig under lektionerna i friluftsliv främst består av fysisk träning och färdighetsträning. Eleverna tror att friluftsliv finns med som ett moment för att de ska få lära sig olika färdigheter som hör ihop med friluftsliv, för att bland annat kunna överleva i naturen om man till exempel går vilse, det vill säga en typ av krisberedskap. Eleverna såg det också som ett investeringstänkande inför framtiden då man exempelvis får barn eller bara för att få bättre fysisk hälsa och bli mer aktiv. Det som även går att se från resultatet är att eleverna ser på friluftslivet olika gällande vilken praktik/praktiker och logik/logiker som det präglas av i skolan beroende på vilken logik/logiker och praktik/praktiker som de själva drivs av. De elever som själva drevs av prestation och tävling ansåg att det fanns ett större inslag av detta inom friluftslivet och därmed att det präglades av detta.

6.3 Metoddiskussion

Att ha två valda skolor med majoriteten av elever i en skola kan göra att bilden av friluftsliv blir ensidig. Men då syftet var att undersöka ett fåtal elevers tankar kring undervisningen i friluftsliv och därmed inte dra generella slutsatser är dock urvalet gällande skola befogat. För mer generella slutsatser kan flertalet skolor i olika geografiska lägen studeras och jämföras med en komparativ ansats, något som inte kunde göras i denna studie på grund av tidsbegränsning. Valet av högstadiееlever kan ha gjort att svaren blev annorlunda än vad det skulle ha blivit med äldre elever då dessa kanske har lättare att dela sina erfarenheter och reflektioner (Abelsen & Leirhaug 2017, s. 24). En fördel som vi nu i efterhand kan se med en

kvalitativ ansats med intervjuer som metod, vilket lämpade sig för vårt undersökningsområde, var att vi själva hade bra koll på vårt undersökningsmaterial. Under intervjuens gång var det möjligt att förtydliga de frågor som intervjupersonerna inte förstod, vilket inte hade varit möjligt i en enkätundersökning. Innan intervjuerna började gav vi, som tidigare beskrivits, information vad studien och intervjuerna handlade om. Denna information försökte vi hålla så neutral som möjligt samt att vi poängterade tydligt att det inte fanns några rätta eller fel svar. Detta gjordes för att i så stor utsträckning som möjligt undvika *social önskvärdhet* och *svarsbias*, där respondenterna svarar på intervjufrågorna så som de tror man bör svara på frågorna (Hassmén & Hassmén 2008, s. 246). Det är dock svårt för oss att veta om eleverna uppfattade oss som neutrala under intervjuerna trots denna information och om vi lyckades att undvika social önskvärdhet eller svarsbias.

Validiteten hade i denna uppsats kunnat ökas med hjälp av *triangulering* genom att använda flera olika datakällor, exempelvis olika platser och tidpunkter (Patel & Davidson 2011, s. 106 f.). Alla intervjuer är gjorda inom loppet av två dagar samt att majoriteten av deltagarna (5 av 6) är gjorda på samma plats. På grund av uppsatsens tidsram och svårigheter att få frivilliga deltagare så blev utfallet detta, vilket hade kunnat skett annorlunda med andra förutsättningar för att därmed öka validiteten. Dock har validiteten försökt stärkas genom att transkriberingarna skrevs ut så fullständigt som möjligt med exakt det som sades gällande talspråk med mera (Ibid., s. 107). Validiteten har även stärkts genom de pilotintervjuer som genomfördes för att kunna säkerställa att frågorna kunde besvara studiens syfte (Ibid., s. 86). Reliabiliteten hade kunnat ökas ytterligare i studien genom att fler personer, utöver studiens författare, hade kunnat analysera transkriberingarna och jämföra dessa bedömningar med varandra (Hassmén & Hassmén 2008, s. 136).

7 Vidare forskning

I denna studie har ett mindre urval elever som går på grundskolans senare del undersökts gällande vad de uppfattar att friluftslivet i skolan går ut på. Något som skulle vara intressant och därmed förslag på fortsatt forskning är att göra samma undersökning men för gymnasieelever. Detta då det skulle kunna leda till nya insikter kring problemområdet. Denna studie har inte heller med någon jämförelser kring elevernas syn på friluftsliv i skolan beroende på var de bor geografiskt. Därmed skulle det vara givande att se om svaren från respondenterna skiljer sig åt beroende på plats. Utöver det hade även varit intressant att undersöka om detta tydliggörs mer i skolor där det finns inriktningar mot friluftsliv och om

det då skiljer sig i innehåll och därmed vad eleverna uppfattar och tror vad friluftslivet i skolan går ut på.

Käll- och litteraturförteckning

Abelsen, Kristian & Leirhaug, Petter Erik. (2017). Hva vet vi (ikke) om elevers opplevelser med friluftsliv i norsk skole en gjennomgang av empiriske studier. *Journal for Research in Arts and Sports Education*, Vol 1, Iss 3, ss. 18–31. DOI: 10.23865/jased.v1.615

Annerstedt, Claes. (1991). *The PE teachers and PE. Development, goals and competence – a didactic perspective*. Dissertation, Göteborg University, Göteborg.

Arnegård, Johan. (2011). Friluftssport som spenningsfält och professionsarena. I: Sandell, Klas, Arnegård, Johan & Backman, Erik. (red.). *Friluftssport och äventyrsidrott: utmaningar för lärare, ledare och miljö i en föränderlig värld*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur, ss. 89–117.

Backman, Erik. (2004). Friluftsliv i grundskolan. I: Larsson, Håkan & Redelius, Karin (red.). *Mellan nytta och nöje – bilder av ämnet idrott och hälsa*. Stockholm: Gymnastik- & Idrottshögskolan.

Backman, Erik. (2011). Friluftsliv: a contribution to equity and democracy in Swedish Physical Education? An analysis of codes in Swedish Physical Education curricula. *Journal of Curriculum Studies*, 43(2), ss. 269–288. London: Taylor & Francis.
DOI: 10.1080/00220272.2010.500680

Backman, Erik. (2008). What is valued in friluftsliv within PE teacher education? —Swedish PE teacher educators' thoughts about friluftsliv analysed through the perspective of Pierre Bourdieu. *Sport, Education and Society*, 13(1), ss. 61–76. DOI: 10.1080/13573320701780522

Engström, Lars-Magnus. (2014). *Smak för motion: fysisk aktivitet som livsstil och social markör*. (2. uppl.) Stockholm: Liber.

Fredman, Peter, Sandell, Klas, Stenseke, Marie & Emmelin, Lars. (2014). Inledning: friluftsliv i svenska upplevelselandskap. I: Fredman, Peter, Stenseke, Marie & Sandell, Klas.

(red.). *Friluftsliv i förändring: studier från svenska upplevelselandskap*. [Ny], bearb. [utg.] Stockholm: Carlsson, ss. 13–23.

Fredman, Peter, Stenseke, Marie, Sandell, Klas & Mossing, Anders. (red.) (2013). *Friluftsliv i förändring: resultat från ett forskningsprogram: slutrapport*. Stockholm: Naturvårdsverket.

Gelter, Hans. (2000). Friluftsliv: The Scandinavian Philosophy of Outdoor Life. *Canadian Journal of Environmental Education*, 5, Summer 2000, ss. 77–92.

Hassmén, Nathalie & Hassmén, Peter. (2008). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. (1. uppl.) Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Howe, Leslie A. (2019). Not everything is a contest: sport, nature sport, and *friluftsliv*. *Journal of the Philosophy of Sport*, 46(3), ss. 437–453.

DOI: 10.1080/00948705.2019.1622126

Kulturdepartementet (1999). *Statens stöd till friluftsliv och främjandeorganisationer* (Ds 1999:78). Stockholm: Kulturdepartementet.

Kvalitetsgranskning av ämnet idrott och hälsa i årskurs 7–9 [Elektronisk resurs]. (2018). Skolinspektionen.

Tillgänglig på Internet: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/idrott-och-halsa/>

Lundvall, Suzanne. (2012). Friluftsliv i skola och på lärarutbildning: Ett ämnesdidaktiskt perspektiv. I: Lundvall, Suzanne (red.). (2011). *Lärande i friluftsliv: perspektiv och ämnesdidaktiska exempel*. Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan, ss. 13–24.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. (2011). Stockholm: Skolverket.

Mikaels, Jonas. (2018). Becoming a Place-Responsive Practitioner: Exploration of an Alternative Conception of Friluftsliv in the Swedish Physical Education and Health

Curriculum. *Journal of Outdoor Recreation, Education and Leadership*, 10(1), ss. 3–19. DOI: 10.18666/JOREL-2018-V10-I1-8146.

Mikaels, Jonas. (2019). Becoming-place: a rhizomatic exploration of *friluftsliv* in the Swedish school curriculum. *Curriculum Perspectives*, 39(1), ss. 85–89. DOI: 10.1007/s41297-019-00065-5.

Modell, Nina. (2018). *Att tävla för betyg: gymnasieelevers bild av ämnet idrott och hälsa genom bedömningspraktiken*. Licentiatavhandling Växjö: Linnaeus University, 2018.

Naturvårdsverket (2019-04-30). *Vad är friluftsliv?*
<http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Friluftsliv/Kommunal-friluftslivsplanering/Vad-ar-friluftsliv/> [2019-11-20].

Patel, Runa & Davidson, Bo. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 4., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Riksidrottsförbundet (1996). *Idrotten vill, verksamhetsidé och riktlinjer för idrottsrörelsen in i 2000-talet*. Riksidrottsförbundet, Stockholm.

Sandell, Klas & Boman, Mattias. (2014). Friluftslivets nya aktiviteter. I: Fredman, Peter, Stenseke, Marie & Sandell, Klas. (red.). *Friluftsliv i förändring: studier från svenska upplevelselandskap*. [Ny], bearb. [utg.] Stockholm: Carlsson, ss. 220–236.

Sandell, Klas & Sörlin, Sverker. (red.) (2008). *Friluftshistoria: från "hårdande friluftsliv" till ekoturism och miljöpedagogik: teman i det svenska friluftslivets historia*. 2., omarb. uppl. Stockholm: Carlsson.

Trost, Jan. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Watt Boolsen, Merete. (2007). *Kvalitativa analyser: [forskningsprocess, människa, samhälle]*. 1. uppl. Malmö: Gleerups.

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Syftet med uppsatsen är att undersöka vad ett mindre urval elever i grundskolans senare del, inom ramen för skolans idrottsundervisning, uppfattar att friluftsliv går ut på kopplat till Engströms praktiker och logiker.

Frågeställningarna är:

- *Varför tror eleverna att friluftsliv finns som ett innehåll i idrott och hälsa?*
- *Vilka syften lyfter eleverna med friluftsliv som innehåll i idrott och hälsa?*
- *Vilken/vilka logiker och praktiker präglas undervisningen i friluftsliv av enligt eleverna?*

Vilka sökord har du använt?

*Svenska sökord: friluftsliv, kursplan, uppfattning, upplevelse, prestation
Engelska sökord: curriculum, outdoor education, purpose, pupils, students*

Var har du sökt?

*Bibliotekskataloger: GIH:s bibliotekskatalog
Artikeldatabaser: Discovery, ERIC, SPORTDiscus, Directory of Open Access Journals, SwePub*

Sökningar som gav relevant resultat

*GIH:s bibliotekskatalog: friluftsliv
Discovery: friluftsliv, students, purpose
ERIC: friluftsliv, curriculum
ERIC: "outdoor education", curriculum, purpose*

Kommentarer

Litteratur som behandlar friluftsliv ur elevers perspektiv har varit svårare att hitta än ur lärarens perspektiv. Därför har litteratur främst hittats genom olika artiklars och andra uppsatserns referenslistor. Det har även varit svårare att hitta litteratur och artiklar om friluftsliv skrivna av internationella forskare då begreppet friluftsliv är ganska unikt för Sverige och Norden.

Bilaga 2

Intervjuguide

Inledande del

- Studiens syfte förklaras.
- Respondenten får information om dennes rättigheter med innebörden av konfidentialitet och samtycke samt ändamålet med studien.
- Försäkrar att det är okej att intervjun spelas in för att kunna användas till transkribering och analys av data.

Introducerande frågor

- Vad är friluftsliv för dig?
- Brukar du utföra friluftsliv utanför skolan?
 - Om ja – Upplever du att det är olika eller samma mot de du brukar göra i skolan?
 - Om nej – Varför brukar du inte utöva olika friluftaktiviteter?
- Om ja på föregående fråga: Vilka sorters friluftaktiviteter utövar du utanför skolan?
 - Uppskattar du dessa?

1. Vad anser eleverna att de ska lära sig under lektionerna i friluftsliv?

- Hur skulle du beskriva att friluftslivet är på din skola?
- Vad tror du att friluftslivsundervisningen i skolan går ut på?
 - Vad tror du att du ska lära dig?
 - Vad tror du att skolan/läraren vill att du ska lära dig?
- Upplever du att det finns ett uttalat mål med det ni gör i friluftslivsundervisningen i skolan?
- Är du medveten om betygskriterierna inom friluftsliv?
- Vad känner du inför friluftslivet i skolan? Vilka känslor förknippar du med friluftsliv i skolan?
- Vilka aktiviteter har du gjort och brukar göra på friluftslivsundervisningen i skolan?
 - Hur känns det när du brukar utföra dem?

2. Varför tror eleverna att friluftsliv finns i idrott- och hälsa-ämnet?

- Varför har vi friluftsliv i skolan?
 - Är det bra att det finns?
- Tycker du att det är viktigt att ha friluftsliv i skolan?
 - Varför?
 - Varför inte?
- Hur stor del av undervisningen upplever du läggs på just friluftsliv? (Om du jämför med övriga moment: *rörelse* samt *hälsa och livsstil*)
 - Tycker du att det är för mycket eller för lite tid som går till friluftsliv i skolan? Skulle du vilja ha mer eller mindre friluftsliv i skolan?

3. Vilken/vilka logiker och praktiker präglas undervisningen i friluftsliv av enligt eleverna?

- Känner du krav på att du måste åstadkomma något när ni genomför friluftsliv?
 - *Om eleven har uppgett tidigare att han/hon brukar genomföra det utanför skolan:* Känner du någon skillnad mot när du genomför friluftsliv på din fritid jämfört med i skolan?
- Vet du i vilka lägen du blir bedömd och tycker du i så fall att du påverkas av det?
 - Påverkar bedömningen din syn på friluftsliv?
 - Tycker du att friluftslivet i skolan ska bedömas och betyg sättas?
- En definition av friluftsliv lyder: ”vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling” – Vad är dina tankar om det?

4. Vad tilltalas du av i friluftslivsundervisningen? (Kopplas ihop till logikerna och praktikerna)

- Gillar du att tävla?
 - Varför/varför inte?
- Anser du att man kan tävla inom friluftsliv?
 - Om ja – kan du ge exempel på det?
 - Om nej – varför kan man inte tävla inom friluftsliv?
- Gillar du att träna för att utvecklas?
 - Går det att träna inom friluftsliv?
- Vill du träna upp din uthållighet (kondition) och styrka?

- Är det något som du tycker att man kan göra inom friluftsliv?
- Gillar du upplevelsen i friluftsliv?
- Gillar du lek mer än tävling och prestation?
 - Känner du att du får göra det under friluftslivet i skolan?
- Hur mår du när du utövar friluftsliv, skiljer sig det från när du gör andra moment inom idrott och hälsa-ämnet?
- Vad tycker du kännetecknar friluftslivet i skolan mest: att du får möjlighet att tävla och prestera, är med om en upplevelse eller får träna på något (ex. färdighetsträning)?

Bilaga 3

Missivbrev



Hej,

Detta informationsbrev riktas till dig som har valt att delta i denna studie vars syfte är att ta reda på vad elever, som går i grundskolan, uppfattar vad friluftslivet i skolan går ut på. Vi som genomför denna studie läser just nu vårt sista år på lärarprogrammet på Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm där detta blir vårt examensarbete.

Vi kommer att genomföra intervjun på din skola och därmed ställa frågor kring din syn på friluftslivet i skolan. Datainsamling sker genom inspelning där dina svar behandlas konfidentiellt, dvs. att dina svar endast kommer att användas i denna studie och dina svar kommer att behandlas så att inga obehöriga kan ta del av dem. Det insamlade materialet kommer endast att användas till denna uppsats och det kommer i den inte gå att identifiera dig med namn eller annan information i det färdiga resultatet. Eftersom att ditt deltagande är frivilligt så kan du när som helst avbryta ditt deltagande eller välja att inte svara på någon fråga.

Har du några frågor eller funderingar om studien och vårt examensarbete är du välkommen att kontakta oss för mer information.

Med vänlig hälsning

Sara Pavasson Hatta och Petra Wärja

Kontaktuppgifter:

Mailadress:

Telefonnummer: